

የኢትዮጵያ ሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂ 2013-2022 ዓ.ም

ግንቦት 2012

ይህ ሥራ በ Creative Commons Attribution 4.0 ፈቃድ ስር ፈቃድ የተሰጠው ነው። ሥራውን እስከመሰጠት ድረስ ለመቅዳት ፣ ለማሰራጨት እና ለማስተላለፍ ነፃ ሁን። ሁሉም ፎቶዎች ካልተገለጹ በስተቀር ITDP ን በጥሩ ሁኔታ ይደግፋሉ።

አዘጋጅ

ድጋፍ

መቅደም

በአገራችን ኢትዮጵያ በፈጣን የኢኮኖሚያዊ እድገት እና የህዝብ ብዛት እድገት እያሳዩች እንደመሆኑ መጠን ለሀገሪቱ ዘላቂ ልማት ሁሉን አቀፍ የሆነ የትራንስፖርት ስርዓት አስፈላጊ ነው። ምንም እንኳን አብዛኛው ኢትዮጵያዊ በእግር እና በብስክሌት የሚጓዝ ቢሆንም ከእነኚህ የሞተር አልባ ትራንስፖርት በተሻለ በመኪና መጓጓዣን ተመራጭ ሲሆን ይታያል። ይህም የትራፊክ መጨናነቅ እንዲጨምር ፣ የአየር ብክለት እንዲባባስ እንዲሁም ወደ ስራ፣ የትምህርት ተቋማትና ሌሎች አገልግሎቶችን ተደራሽ ለማድረግ አዳጋች ያደርገዋል። በመሆኑም መንግስት የዜጎችን የመንቀሳቀስ ፍላጎትን ለማሟላት እና ፍትሃዊ የሆነ የትራንስፖርት አቅርቦትን ለማምጣት በርካታ ስራዎችን እያከናወነ ይገኛል።

የኢትዮጵያ ሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂን ከ2013-2022 ዓ.ም. መጀመር ሳበስር ታለቅ ደስታ ይሰማኛል። ስትራቴጂው በውስጡ የትራንስፖርት እንቅስቃሴን ለማሻሻል እና ሁሉን አቀፍ የከተማ ልማት ለማምጣት እና በሀገሪቱ በሚቀጥሉት አስር ዓመታት ውስጥ የምትገብራቸውን እርምጃዎች በዝርዝር ያስቀመጠ ነው። የኢትዮጵያ መንግስትም በእግር ፣ በብስክሌት እና በሕዝብ ትራንስፖርት መሰረተ ልማት ላይ የሚደረጉ ኢንቨስትመንቶችን ልዩ ትኩረት ሰጥቶ ከመስራት በተጨማሪ የግል ተሽከርካሪዎችን የትራንስፖርት አጠቃቀምን ያሻሽላል። ስትራቴጂው ሁሉንም ማህበረሰብ ተጠቃሚ የሚያደርግ በዋናነት ሴቶችን ፣ ህፃናትን እና አካል ጉዳተኞችን ከግምት ውስጥ ያስገባ እና በሞቢሊቲ ፕላኖች እና የበጀት አቅርቦት ወቅት ትኩረት እንዲያገኙ ይጠቁማል።

የትራንስፖርት ሚኒስቴር እና የፌዴራል ትራንስፖርት ባለሥልጣን የሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂውን ማሰራጨት እና በቀጣይነት ትግበራውን መቆጣጠር ላይ የመሪነት ሚና ይጫወታሉ። በተጨማሪም የፌዴራል ትራንስፖርት ባለሥልጣን የብሔራዊ ሞተር አልባ ትራንስፖርት ኮሚቴ በማቋቋም ከአስተግባሪ ኤጀንሲዎች ጋር ቅንጅትን ይፈጥራል። የአፈፃፀም ሁኔታው በሀገር አቀፍ እና በክልል ደረጃ በሚመለከታቸው የመንግስት ተቋማት ይመራሉ። እያንዳንዱ ከተማ ከከተማው ማስተር ፕላን ጋር አብሮ የሚሄድ ዘላቂ የሞቢሊቲ ፕላን ያዘጋጃል። ማንኛውም በሀገር ደረጃ በመንግስት የሚደገፉ የመንገድ ግንባታዎች ላይ የሚውል መዋለ ንዋይ በከተማ ውስጥ የመንገድ ዲዛይን መመሪያ በመመስረት ከፍተኛ ጥራት ያላቸውን የሞተር አልባ ትራንስፖርት መገልገያዎችን ማካተት አለባቸው።

የሚኒስቴር መስሪያቤቱ ሁሉን አቀፍ የሆነ የፕላን አፈፃፀም ሂደት የሚከታተል እና ማህበረሰቡ የመንገዶችን እና ህዝባዊ ክፍት ቦታዎችን በመለወጥ ላይ የሚሳተፉ አካላት ንቁ ሚና እንዲጫወቱ ጥሪ እናቀርባለን። ዘላቂነት ያለው የመጓጓዣ አይነት ለሁሉም ኢትዮጵያዊ እንቅስቃሴን እንዲሻሻል የሚያደርግ ብቻ ሳይሆን ለሀገራችን አየር ንብረት ተስማሚ ፣ ጤናማ ህይወት የሚፈጥር ፣ ንቁ እና ብልጽግና የተሞላባት ኢትዮጵያን እየፈጠረ የሚሄድ ነው።

ዳግማዊት ሞገስ

የትራንስፖርት ሚኒስትር፣ ኢ.ፌ.ዲ.ሪ

ማውጫ

1. መግቢያ	1
2. በኢትዮጵያ ውስጥ እያደገ የመጡ የትራንስፖርት ችግሮች	5
2.1. ለእግረኛ እንቅስቃሴዎች ብቻ ተብለው የተለዩ መንገዶች አለመኖር 6	
2.2. የብስክሌት አቅርቦት ተቋማዊ ማዕቀፍ አለመኖር	8
2.3. የብስክሌት ኪራይ	9
2.4. የመንገድ ዳር የተሸከርካሪ ማቆሚያዎች በሥርዓት አለመተዳደር.. 10	
2.5. የመንገድ ደገንነት	11
3. የሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂ ዋነኛ መርሆዎች	13
3.1. ደህንነት	13
3.2. ተደራሽነት	16
3.3. ፍትሐዊነት	16
3.4. ዘላቂ ልማት	17
3.5. ትብብርና የሕዝብ ተሳትፎ	17
4. ራዕይ እና ግቦች	19
5. የሞተር አልባ ትራንስፖርት ዕቅዶች	29
5.1. የእግረኛ መረብ	29
5.2. የብስክሌት መስመር መረብ	32
5.3. አረንጓዴ መጓጓዣ ስፍራዎች መረብ	33
5.4. የመንገድ ላይ መብራቶች	35
5.5. የመንገድ መጋጠሚያዎች ላይ ማሻሻያዎች	36
5.6. ብስክሌት መጋራት	37
5.7. የብስክሌት ኪራይ	40
5.8. የንግድ ፖሊሲዎች	41
5.9. የመንገድ ዲዛይን ስታንዳርዶችን እንደገና ማየት	42
5.10. የመኪና ማቆሚያ አስተዳደር	42

5.11. የጎዳና ላይ ንግድ አስተዳደር.....	46
5.12. በጋማ ከብቶች የሚጎተቱ ተሽከርካሪዎች.....	46
5.13. የሕዝብ ግንኙነትና ተደራሽነት.....	48
5.14. የሕንጻ ቁጥጥርና የከተማ ፕላን ደንቦችን መገምገም.....	50
5.15. የሞቢሊቲ ፕላን መመሪያዎች.....	52
6. የሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂ ትግበራ.....	55
6.1. የትግበራ እቅድ.....	55
6.2. ተቋማዊ ማእቀፍ.....	55
6.3. እቅድ/ፕላኖች.....	60
6.4. የገንዘብ ድጋፍ.....	61
6.5. የአቅም ግንባታ.....	64
6.6. ከትትልና ግምገማ.....	65
7. የቃላት ፍቺ.....	69
8. ምሳጻረ ቃላት.....	71

ገሬዳገገ
L TRADING

ELSEWEDY
CABLES አልዊላ ስ.ገላገል
የፍጥነት ልምድ ደንብ
Standard Electrical Trading
Tel: 011 51 33 43
09 11 20 11 20
09 11 43 80 43
የገቢ ልማት ቢሮ
የግብርና ሚኒስቴር

ኢ.የግብርና
EYAMEX
General Trading P.L.C.
Tel: +2511153112297 Fax: +251115311693 P.O. Box 7218 Email: eya@eyamex.et

1. መግቢያ

የሞተር አልባ ትራንስፖርት አገልግሎት ህብረተሰቡ በቀላሉ ከቦታ ቦታ እንዲንቀሳቀስ የሚያስችል፣ ለሁሉም ተደራሽ የሆነ እና ወደ ብዙሀን ትራንስፖርት በቀላሉ ተደራሽ እንዲሆኑ የሚያደርግ እና የማህበረሰቡ ጤናም እንዲጠበቅ የበኩሉን የሚያበረክት የትራንስፖርት ዘርፍ ነው። የእግርኛ መንገዶችና የብስክሌት መጋለቢያ ቦታዎች ተጠቃሚውን የሚያስደስቱ፣ ምቹ እና ደኅንነታቸው የተጠበቀ እንዲሆን ያደርጋል። በግል የሞተር ተሽከርካሪዎች የመጓዝ ፍላጎትን በመቀነስ አብዛኞቹ ከተሞች የገጠማቸውን ውስብስብ የትራፊክ ችግሮች ለማስወገድም ይረዳል። በኢትዮጵያ ውስጥ በከተሞችና በገጠር ማዕከላት አብዛኛው ማኅበረሰብ የሚጠቀመው ሞተር አልባ ትራንስፖርት ቢሆንም የአብዛኞቹ መንገዶች ዲዛይን / ንድፍ ግን እግረኞችንና ብስክሌት ጋላቢዎችን ታሳቢ ያደረጉ አይደሉም። ዓለም አቀፍ መረጃዎች እንደሚያሳዩት የመንገዶች ዲዛይን በሚዘጋጅበት ወቅት ትኩረት የሚሰጡት ለተሽከርካሪዎች እንቅስቃሴ እንጂ ለሰዎች እንቅስቃሴዎች ባለመሆኑ የሕዝብ መንቀሳቀሻ ቦታዎችንና የኅብረተሰብ ምችት ተገቢው ቦታ አልተሰጣቸውም። የመንገዶችን ምህዳር ፍትህዊ በሆነ መንገድ ለመደልደል ለእግረኛ መንገዶች፣ ለብስክሌት መጋለቢያዎች እና የሕዝብ ማመላለሻዎች በእቅድ፣ በዲዛይን በግንባታ እና በትራንስፖርት ዘርፍ አስተዳደር ወቅት ከፍተኛ ትኩረት ሊሰጣቸው ይገባል።

በአሁኑ ወቅት የኢትዮጵያ ህዝብ ቁጥር 99 ሚሊዮን የሚደርስ ሲሆን ይህ ቁጥር በ2030 እ.ኤ.አ 122 ሚሊዮን ይደርሳል ተብሎ ይገመታል።¹ የኢትዮጵያ 21 በመቶ የሚሆነው ነዋሪ በከተሞች አካባቢ የሚኖር ሲሆን ይህ ከ21 ሚሊዮን በላይ የከተማ ነዋሪዎችን ይወክላል።² የኢትዮጵያ ከተሞችና የገጠር ማዕከላት እያደጉ በሄዱ ቁጥር እያደገ የሚመጣ የትራንስፖርት አገልግሎት ፍላጎት ጥያቄዎችን፣ እየጨመረ ከሚሄድ በተጨማሪ የትራፊክ መጨናነቅ፣ በትራፊክ አደጋዎች ምክንያት የሚመጡ የከባድ እና ቀላል ጉዳት፣ የኅብረት ውድመትና የአካባቢ አየር ብክለትን ችግሮችን ማስተናገድ ግድ ይላቸዋል።

ሞተር አልባ የትራንስፖርት ዘዴ የመንገድ እና ትራንስፖርት ሥርዓቱን

1 Central Statistical Agency. (2019, Apr). Population Projections for Ethiopia (2007-2037).
2 Ibid.

ምስል 1. በኢትዮጵያ ከተማ እና የገጠር ማዕከላት ላይ በእግር የሚደረግ እንቅስቃሴ ከፍተኛ ድርሻ አለው። አዲስ አበባ

ምስል 2. የሞተር አልባ ትራንስፖርት አቅምን ያማከለ፣ ዝቅተኛ የካርቦን ልቀት ያለው እና ከህዝብ ትራንስፖርት ጋር ለመዳረሻነት ይጠቀማል። ባህር ዳር

ውጤታማ በማድረግ፣ ተደራሽ ትራንስፖርት በማቅረብና የካርቦን ልቀቱ ዝቅተኛ የሆነ የጉዞ ምርጫ በማቅረብ ወሳኝና ልዩ የሆነ ሚና ይጫወታል። ለብዙሀን ትራንስፖርት መሳላጥ አስፈላጊ ትስስር ይፈጥራል። በኢትዮጵያ ከተሞችና የገጠር ማዕከላት አብዛኛው ማኅበረሰብ እንቅስቃሴ የሚያደርገው በእግር በመጓዝ፣ በብስክሌት እና በሌሎች ማመላለሻ ትራንስፖርት ነው። የእግረኛ መጓጓዣዎችንና የብስክሌት መጋለቢያ ቦታዎችን የተሻሻሉ ለማድረግ የተባበሩት መንግስታት የአካባቢ ጥበቃ ድርጅት (UNEP) የተባበሩት መንግስታት (UN-Habitat) የትራንስፖርትና ልማት ፖሊሲ ተቋም (ITDP) በበላይነት ከኢ.ፌ.ዲ.ሪ ትራንስፖርት ሚኒስቴር፣ ከፌዴራል ትራንስፖርት ባለሥልጣን፣ ከኢትዮጵያ መንገዶች ባለሥልጣን እና ከከተሞች ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር ጋር በመተባበር የሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂ ከ2013-2022 መንገዶችን መጋራት በሚል እሳቤ እንዲያዘጋጅ ኃላፊነቱን እንዲወስድ ተደርጓል።

ይህ የሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂ ከሚመለከታቸው አካላት ጋር ከተደረጉ ሰፊ ያሉ ምክክሮችና የአቅም ግንባታ ስልጠናዎች በኋላ ዳብሮ የተዘጋጀ ሲሆን ውጤታማ በሆነ መንገድ ለመተግበርና ደንገነቱ የተጠበቀ፣

ለሁሉም የመንገድ ተጠቃሚዎች ፍትሐዊ በሆነ መንገድ ተደራሽ የሆነ ስርዓት ለመገንባት የሁሉንም ባለድርሻ አካላት ባለቤቶች የተቀናጀ ጥረት ይጠይቃል።

ምስል 3. ዋና መንገዶች ዘላቂ የሆኑ የእግረኛ መንገድ እና የሳይክል መሰረተ ልማት ይጎላቸዋል። ሀዋሳ

2. በኢትዮጵያ ውስጥ አያደጉ የመጡ የትራንስፖርት ትግሮች

የኢትዮጵያ ከተሞችና የገጠር ማዕከላት በመጠናቸው፣ በምጣኔ ሀብታቸው እንዲሁም በመልክዓ ምድር አቀማመጣቸው እጅግ ይለያያሉ። እንደ ብሔራዊ የሕዝብ ቁጥር መረጃ ከሆነ የኢትዮጵያ ዋና ከተማ የሆነችው አዲስ አበባ በ2007 ዓ.ም 2.7 ሚሊዮን ነዋሪዎች ነበሯት ይህ ቁጥር በ2020 እ.ኤ.አ ወደ 3.7 ሚሊዮን ያድጋል ተብሎ ይጠበቃል።³ ባንጻሩ የአገሪቱ ሀላፊዎች ትልቅ ከተማ የሆነችው ድሬዳዋ ከዋና ከተማዋ በ12 እጥፍ የሚያንስ የሕዝብ ቁጥር አላት።⁴ ምንም እንኳን ከሰራሪ በታች ካሉ አገራት በከተሞች እድገት በጣም ገና ብትሆንም አገሪቱ ከፍተኛ የሆነ የከተሞች እድገት እያሳየች ትገኛለች።⁵ በብሔራዊው ምጣኔ ሀብት እድገት የተነሳ የከተሞች እድገት እንደሚጨምር የሚጠበቅ ሲሆን ይህ በተራው ከፍተኛ የሆነ ፍልሰት እና የከተሞች አካባቢ መሰረታዊ አቅርቦቶች ፍላጎት እየጨመረ እንዲሄድ ያደርጋል።⁶

የኢትዮጵያ ከተሞችና የገጠር ማዕከላት ሞተር አልባ የሆኑ የትራንስፖርት ዘዴዎች በስፋት ሊተገበሩ የሚችሉባቸው ናቸው። አብዛኛው ኅብረተሰብ በተለይም በዝቅተኛ የገቢ መጠን ላይ የሚገኘው ሕዝብ የሚጠቀመው የእግር ጉዞ ነው።⁷ በአዲስ አበባ ከተማ በከፍተኛ ሁኔታ የሞተር ትራንስፖርት እየጨመረ ቢሆንም አሁንም አብዛኛው ሰው የሚጠቀመው የእግር ጉዞን (54 በመቶ) ሲሆን በሁለተኛ ደረጃ ደግሞ የሕዝብ ማመላለሻ (31 በመቶ) ዘዴዎችን ነው።

- 3 World Bank. (2016). International Development Association project appraisal document on a proposed credit in the amount of SDR213 million to the Federal Democratic Republic of Ethiopia for a Transport Systems Improvement Project. Transport and ICT Global Practice. Africa Region.
- 4 World Bank. (2015). Implementation Completion and Results Report on a credit in the amount of SDR 188.5 million to the Federal Democratic Republic of Ethiopia for the Urban Local Government Development Project. Social, Urban, Rural and Resilience Global Practice (GSURR). Country Depart 3, AFCE3. Africa Region.
- 5 World Bank. (2016).
- 6 Kassahun M. and Bishu S. (No date). The governance of Addis Ababa City Turn Around Projects: Addis Ababa Light Rail Transit and Housing. Addis Ababa.
- 7 Ibid.

ምስል 4. የሞተር አልባ ትራንስፖርት ተጠቃሚነት በሰፊው የሚስተዋል ቢሆንም አብዛኛዎቹ መንገዶች ለእግረኛ እና ሳይክል ተብለው ዲዛይን አልተደረጉም። አዲስ አበባ

የግል መኪኖች ያላቸው ድርሻ 15 በመቶ ብቻ ሲሆን ይህም በጣም አነስተኛ ነው።⁸ ድራዳዋ አብዛኛው እንቅስቃሴ የሚሸፈነው በብስክሌቶች ነው።⁹ ለምሳሌ በ2012 እ.ኤ.አ በባህር ዳርና ብስክሌት የ90 በመቶ ድርሻ ሲኖረው በሀዋሳ ደግሞ ይህ 88 በመቶው የሚሆነው ጉዞ የሚሸፈነው በብስክሌት ነው።¹⁰

ሞተር አልባ የትራንስፖርት ዘዴዎች በስፋት በስራ ላይ እየዋሉ ቢሆንም የኢትዮጵያ ከተሞች የትራንስፖርት ዝርጋታ እቅዶችና የመሰረተ ልማት ግንባታዎች በአጠቃላይ ተሽከርካሪዎችን ማዕከል ያደረጉ ስለነበሩ የሞተር አልባ ትራንስፖርት ዘዴዎችን ጠቀሜታ ከግምት አላስገቡም።¹¹

አብዛኞቹ መንገዶች ወጥ የሆኑ የእግረኛ መንገዶችና ለብስክሌት ግልቢያ የተመቻቹ ደህንነታቸው የተጠበቁ መስመሮች የሏቸውም። ሞተር ነክ ትራንስፖርት ሥርዓቶች ሊመረጡ የቻሉባቸው በርካታ ሥራ መሰሪቶች አሏቸው። የአገሪቱ የሲቪል ምህንድስና እና የትራንስፖርት እቅድ ፕሮግራሞች፣ የትምህርት ሥርዓት ቦታሪክ ዘመናት በሙሉ ያተኮሩት መኪና ተኮር የመንገዶች ዲዛይን እና ግንባታ ላይ በመሆኑ ሞተር አልባ ለሆነው የትራንስፖርት ዘርፍ አናሳ ትኩረት እንዲሰጡ አድርጓቸዋል። በተጨማሪም የዲዛይኑ ሂደት የሚያሳትፈው የሲቪል ምህንድስና ባለሙያዎችን እንጂ እንደ የከተማ ፕላንና ሥነ-ህንጻ ባለሙያዎች የመሳሰሉትን አያካትትም። ይህ በእንዲህ እንዳለ በየቦታው ያለ ብስክሌት ኪራይ በሰፊው ስለሚገኝ መልካም አጋጣሚዎቹ ይፈጠራሉ። የሚቀጥሉት ክፍሎች በኢትዮጵያ ከተሞች የሞተር አልባ ትራንስፖርት ዋና ዋና ችግሮችንና ምቹ አጋጣሚዎች የሚዳሰሱ ይሆናል።

2.1. ለእግረኛ እንቅስቃሴዎች ብቻ ተብለው የተለዩ መንገዶች አለመኖር

የእግር ጉዞ እጅግ በጣም ውጤታማ፣ አሳታፊ እና ማንም በቀላሉ ሊያገኘው የሚችል የመጓጓዣ ዘዴ ነው። የእግር ጉዞን ሁሉም ሰው የሚወደውና የሚጋብዝ እንዲሆን ለማድረግ ከተሞች ደህንነቱ አስተማማኝ፣ ተደራሽ እና

8 World Bank. (2016, May 5). International Development Association Project Appraisal Document on a proposed credit in the amount of SDR 213 Million (US\$300 million equivalent) to the Federal Democratic Republic of Ethiopia for a Transport Systems Improvement Project.

9 Nuriye G., et al. (2014). Trends and factors affecting the use of non-motorized modes of transportation in Hawassa City, Ethiopia. Civil and Environmental Research. Vol 6 (5), pp. 103-113.

10 Dagnew B. (2012). The importance and challenges of low-cost mobility modes for sustained socioeconomic and environmental development in cities of Africa: Comparative analysis of bicycle transport in Bahir Dar and Hawassa cities in Ethiopia. Conference CODATU XV. The role of urban mobility in (re)shaping cities. Addis Ababa. Ethiopia.

11 World Bank. (2016).

ምስል 5. የእግረኛ መንገድ የሌለው የአስፓልት መንገድ። ሀዋሳ

መሰረተ ግንባታቸው የተሟሉላቸው ለሁሉም ተጠቃሚዎች የሚያስደስትና የሚመች እንዲሆን ከተሞች አስፈላጊውን የእግረኛ መንገዶች ማቅረብ ይኖርባቸዋል።¹² የአብዛኞቹ የኢትዮጵያ ከተሞች ዋና ዋና መንገዶች እና አንዳንድ የገጠር ማእከላት መሰረታዊ የእግረኛ መጓጓዣ መንገዶች አሏቸው። ይሁን እንጂ እነዚህ የሕዝብ መንገዶች የጥራት ደረጃቸው ዝቅተኛ ከመሆናቸው በላይ ለአቅመ ደካሞች እና አካል ጉዳተኞችን ያገናዘቡ አይደሉም። በአብዛኞቹ የአስፓልት መንገዶች የእግረኛ መንገዶች ጭራሽ የሉም ወይም መጠናቸው በጣም አነስተኛ ነው። ለሁሉም ተደራሽ የሆኑ የመንገድ ገጽታዎች እንደ የመታጠፊያ ራምፖች እና ማየት ለተሳናቸው በዳሰሳ የሚመሩ የመንገድ ጉጦች በአንዳንድ መንገዶች ላይ ለማስተዋወቅ ተሞክሮ የነበረ ቢሆንም እስካሁን በሰፊው በጥቅም ላይ አልዋለም። በተጨማሪም በመንገድ ጥጋጥግ የሚቆሙ መኪኖች እና ሥርዓት በሌለው ሁኔታ በመንገድ ዳር የተቀመጡ ቁሳቁሶች እግረኞች አማራጭ በማጣት በመኪና መንገዱ ላይ እንዲጓዙ አድርጓቸዋል።

የእግረኛ ማቋረጫ መስመሮች እግረኞች በደህንነት እንዲንቀሳቀሱ በማድረግ ረገድ ቁልፍ ሚና አላቸው። በኢትዮጵያ ከተሞችና የገጠር ማእከላት መንገዶች ለእግረኞች በሚመች መልኩ የተዘጋጁ የእግረኛ ማቋረጫዎች የሏቸውም። የማቋረጫ መስመሮች ቢኖሩም አብዛኛውን ጊዜ ምልክት

12 TOD Standard. (2018). Retrieved from www.itdp.org.

የሚደረግባቸው በነጭ ቀለም በመቀባት ብቻ ሲሆን ምልክቶች ወይም የትራፊክ ፍሰቱ እንዲረጋጋና ተሽከርካሪዎች ፍጥነታቸውን እንዲቀንሱ ለማድረግ የሚያስችሉ ዘዴዎች የሏቸውም። ከመንገዶች ስፋት አንጻር የማቋረጫ መስመሮች የሚገኙት በጣም ተራርቀው በመሆኑ እግረኞች በመንገዱ ማንኛውም ክፍል ላይ ለማቋረጥ እንዲገደዱ የሚያደርጉ ሁኔታዎችን ፈጥሯል። የማቋረጫ መስመሮች ሕዝብ ከሚበዛባቸው ቦታዎች ጋርና እግረኞች ሊያቋርጡበት ከሚፈልጉት ቦታ ጋር በሚገባ አልተቀናጀም።

2.2. የብስክሌት አቅርቦት ተቋማዊ ማዕቀፍ አለመኖር

እንደ አዳማ፣ ባህር ዳር እና ድሬዳዋ ያሉ የኢትዮጵያ ከተሞች ተስማሚ የአየር ንብረትና ወጣገባ ያልበዛበት የመሬት አቀማመጥ ስላላቸው ብስክሌት መጠቀም የተለመደ የትራንስፖርት ዘዴ እንዲሆን አድርጎታል። ይህን እንጂ ብስክሌት ጋላቢዎች መንገዱን ከሞተር ተሽከርካሪዎች ጋር ስለሚጋሩ

ምስል 6. በተደበላለቀ የትራፊክ ፍሰት መሀል የብስክሌት ተጠቃሚዎች። ሀዋሳ

ምስል 7. የብስክሌት ኪራይ። ባህር ዳር

የትራፊክ ደህንነት ጥያቄዎች በየቦታው እየተነሱ ይገኛሉ። ለብስክሌት መጋለብ ብቻ ተከለው የተለዩ መንገዶች ባለመኖራቸው የብስክሌት ተጠቃሚዎች ከፍተኛ የሆነ የደህንነት ስጋት እንዲያደርገባቸውና እንዲያሳስባቸው ያደረገ በመሆኑ በቅርብ ዓመታት የብስክሌት ተጠቃሚዎች ቁጥር እንዲቀንስ የራሱን አስተዋጽኦ አበርክቷል። ለዚህ ጥሩ ማሳያ የምትሆንን የሀዋሳ ከተማ ስትሆን የብስክሌቶች ምልልስ በሞተር ሳይክሎችና በመኪኖች እየተተካ ይገኛል።

2.3. የብስክሌት ኪራይ

በአነስተኛ ንግድ ላይ የተሰማሩ ሰዎች የብስክሌት ኪራይን በኢትዮጵያ የተለያዩ ከተሞች እንደ አንድ የስራ ዘርፍ በመቁጠር ሰፊ ተደራሽነት እንዲኖራቸው ማድረጋቸው የብስክሌት ተጠቃሚነትን ለማስፋፋት የሚያስችል ምቹ አጋጣሚ ነው። በበርካታ የአገሪቱ ከተሞች የብስክሌት ኪራይ አገልግሎቶች ይገኛሉ። በብዛት አገልግሎቱን የሚጠቀሙት ለመዝናናት የሚፈልጉ ወጣቶች፣ ለአጫጭር ስራዎች ብስክሌት የሚፈልጉ ሰራተኞች፣ እና ታሪካዊ ቦታዎችን የሚጎበኙ ተራሮች ናቸው። የኪራይ ዋጋ የሚወሰነው ከአከራዩ ጋር በሚደረግ ስምምነት መሰረት ነው። ለአንድ ሰዓት ብዙ ቦታ የሚጠየቀው ብር ከ20 እስከ 40 ብር ድረስ ነው። የኪራይ

ምስል 8. ጠንካራ የሆነ የመኪና ማቆሚያ ስፍራዎች ቁጥጥር ባለመኖሩ የእግረኛ መንገዶች ያለአግባብ ተጥለቅልቀዋል። አዲስ አበባ

ማስተማመኛ የሚሆነው በባለቤቶቹና በተጠቃሚዎቹ መካከል የሚደረገው ንግግር ሲሆን አንዳንድ ጊዜ መታወቂያ በመስጠትም ዋስትና እንዲሰጥ ይደረጋል።

2.4. የመንገድ ዳር የተሸከርካሪ ማቆሚያዎች በሥርዓት አለመተዳደር

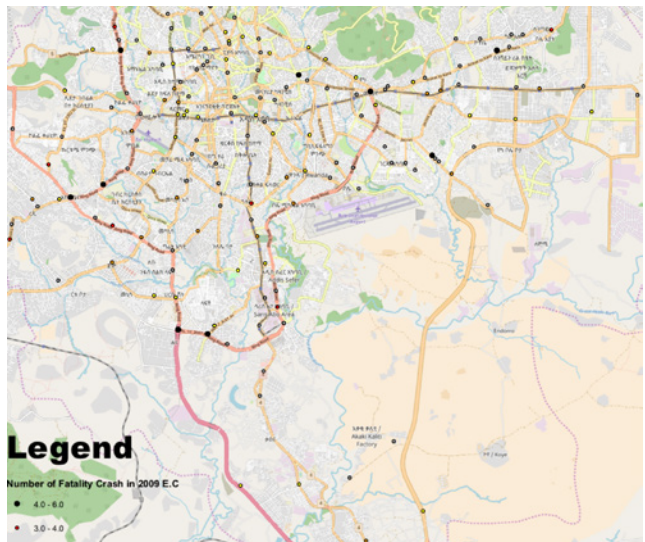
ከመጓጓዣ ሥርዓቱ ዋነኛ ፍላጎቶች ውስጥ አንዱ የተሸከርካሪ ማቆሚያዎች መኖር ነው። በመነሻ ስፍራዎችና በመድረሻ ቦታዎች ላይ ነጻ የተሸከርካሪ ማቆሚያዎች ዝግጁ ሆነው መገኘታቸው በምንመርጠው የመጓጓዣ ዓይነት ላይ ተጽእኖ ያሳድራል። በኢትዮጵያ ከተሞች ውስጥ መንገድ ላይ ማቆም ወይ በነጻ ነው አሊያም በጣም ርካሽ ነው። በአዲስ አበባ የመኪና ማቆሚያ ኪራይ በብዙ የንግድ መኖሪያዎች በሰአት ከ4-6 ብር የሚደርስ ሲሆን የማቆሚያ ቦታው ውድ በሚሆንባቸው እንደ ቦሌ ባሉ አካባቢዎች ከ20-30 ብር ሊደርስ ይችላል። መንገድ ላይ የማቆም መርሆዎች አስገዳጅ ባለመሆናቸው የተነሳም አብዛኛውን ጊዜ መኪናዎች በእግረኛ መተላለፊያዎች ላይ ቆመው ይገኛሉ፤ ይህ ደግሞ እግረኞች በአስፓልት ዳር ላይ እንዲጓዙ ያስገድዳቸዋል።

2.5. የመንገድ ደኅንነት

ኢትዮጵያ ያሏት የተሽከርካሪዎች ብዛት 1,138,365 ብቻ ነው። ሀገሪቷ በተሽከርካሪ ትራፊክ አደጋ መጠን ሲታይ ግን በአንጻራዊነት ከፍተኛ ደረጃ ላይ ትገኛለች። እንደ የዓለም የጤና ድርጅት መረጃ ከሆነ በመንገድ ላይ በመኪና አደጋ የሚሞቱት ሰዎች ቁጥር 27326 እንደሚደርስ የሚገመት ሲሆን ይህ ማለት ከ100000 ሕዝብ 27 የሞት አደጋ ይደርሳል ማለት ነው።¹³ የአደጋዎች ዋነኛ ምክንያቶች ተብለው የሚቀመጡት የመንገዶች ዲዛይን ደረጃውን አለመጠበቅ፣ የአሽከርካሪዎች የስነ ምግባር ችግር፣ እና የተሽከርካሪዎች ቴክኒካዊ ችግሮች ናቸው። ለአደጋ የተጋለጡ የመንገድ ተጠቃሚዎች እግረኞችንና ብስክሌት ጋላቢዎችን ጨምሮ የዚህ አደጋ ዋነኞች ስለባዎች ሲሆኑ ከፍተኛ የሞትና የአካል ጉዳት የሚደርስባቸው ሆነዋል። በኢትዮጵያ በመንገድ ላይ አደጋዎች መካከል ከፍተኛ ጉዳተ እየደረሰባቸው ያሉት እግረኞች ሲሆኑ ከሞቱት ውስጥ 37 በመቶ የሚሆነውን ይወክላሉ።¹⁴

13 World Health Organisation. (2018). Global Status Report on Road Safety 2018. Retrieved from https://www.who.int/violence_injury_prevention/road_safety_status/2018/en/

14 Ibid.

ምስል 9. በአዲስ አበባ ከተማ ውስጥ የመኪና አደጋ የሚበዛባቸው ስፍራዎች።

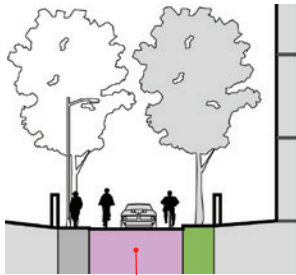
3. የሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂ ዋነኛ መርሆዎች

3.1. ደህንነት

የሞተር አልባ የትራንስፖርት ዘዴዎችን ምቹ እና ተስማሚ ለማድረግ የመንገዶችን ገፅታ ሚዛናዊ በሆነ መንገድ መደልደልና ሁሉንም ዓይነት የትራንስፖርት ዘዴዎች እንዲያስተናግድ ማድረግ ያስፈልጋል። የአስፓልት መንገዶች ገጽታ ዲዛይን እና የእግረኛ መንገዶች አቅርቦት፣ ማቋረጫዎች እና ሌሎችም መሰረተ-ልማቶች ከፍተኛ ጥራት ያለው ሞተር አልባ ትራንስፖርተ አካባቢን ለመፍጠር እጅግ በጣም ወሳኝ ናቸው። የሞተር አልባ ትራንስፖርትን ማካተት የሚገባው ሁለት መሰረታዊ ቴክኒኮች ይኖሩታል።

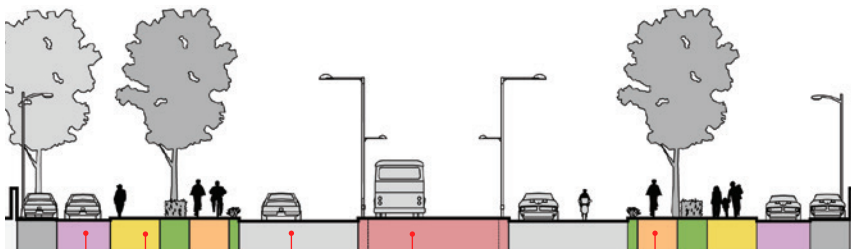
- በአነስተኛ መንገዶች ላይ የተሸከርካሪዎችን ፍጥነት ለመቀነስ ስልታዊ የሆነ የትራፊክ ፍጥነት ማብረጃ ዘዴ መጠቀም እና የእግረኞችን እንዲሁም ሌሎች የትራንስፖርት አማራጭ ዓይነቶችን ደኅንነታቸው የተጠበቀ እንዲሆን ማድረግ፣ እና
- በትላልቅ መንገዶች ላይ የእግረኛና የብስክሌት ተጠቃሚዎች መሰረተ-ልማት ከሞተር ተሸከርካሪዎች የተለየ ማድረግ እንዲሁም ከትራፊክ ፍጥነት ማብረጃዎች ወይም ከትራፊክ መቆጣጠሪያዎች ጋር በማጣመር ደኅንነታቸው የተጠበቁ የእግረኛ ማቋረጫዎችን ማዘጋጀት ያስፈልጋል። የእግረኛ መንገዶች ለመራመድ ግልጽ የሆነ ስፍራ ላይ መቅረብ የሚኖርባቸው ሲሆን ይህም ስልታዊ በሆነ መንገድ ከሌሎች የመንገዱ ክፍሎች ጋር መዘጋጀት ይኖርባቸዋል። እነዚህ የመንገዱ ክፍሎች የመንገድ ምንጣፍ፣ የመሬት ገጽታ፣ አትክልት ሥፍራ፣ የመንገድ መብራት፣ የመንገድ ዳር ወንበሮች፣ የሕዝብ አገልግሎት መስጫዎች ከምድር በታች ያሉ የተለያዩ አገልግሎት የሚሰጡ ቦታዎች እና ሌሎች ለእግረኛ ተስማሚ አገልግሎቶችን ያካትታል። በተጨማሪም መንገዱን የበለጠ አመቺ የሚያደርጉ ገጽታዎች እንደ የአካል ጉዳተኛ መንገድ፣ ምቹ የሆነ ንጣፍ እና የትራፊክ ምልክቶች አሰፈላጊ ናቸው። በተመሳሳይ መልኩ ከመኪና መንገድ ውጭ የሆኑ የብስክሌት ተጠቃሚዎች ብቻ የተለየ የብስክሌት መንገዶች መሰራት ይኖርባቸዋል። ትላልቅ መንገዶች የመንገድ ምልክቶችን ወይም በእግረኛ ማቋረጫ እና በመንገድ መገናኛ አካባቢ የትራፊክ ፍጥነት ማቀዝቀዣ በመስራት እግረኞችና ብስክሌት ተጠቃሚዎች ደኅንነታቸው ተጠብቆ እንዲያቋርጡ ማድረግ ይኖርባቸዋል።

ምስል 10. ዋና መንገዶች ለእግረኛ እና ለሳይክል ትራንስፖርት ደህንነት ሲባል የተለየ መስመር ያስፈልጋቸዋል። አዲስ አበባ

የመጋሪያ መስመር

ፍጥነት የሚቀንስበት ዞን

የመጋሪያ መስመር

የእግረኛ መንገድ

የመኪና መንገድ

የፈጣን ባስ

የሳይክል መንገድ

በዝግታ

በፍጥነት

በዝግታ

የመጋሪያ መስመር

የእንቅስቃሴ ዞን

የመጋሪያ መስመር

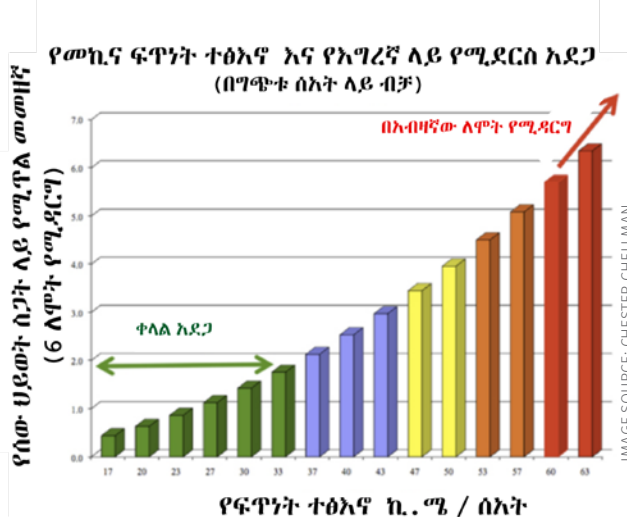
ምስል 11. አነስተኛ ደረጃ ያላቸው መንገዶች እግረኞች በዝቅተኛ ፍጥነት ከሚሄዱ ተሽከርካሪዎች ጋር የሚጓዙባቸው የጋራ ስፍራ ሊሆኑ ይችላሉ (ከላይ) በትላልቅ መንገዶች በፍጥነት የሚጓዙ ትላልቅ ተሽከርካሪዎች ባሉበት አካባቢ የእግረኛና የብስክሌት ቦታዎችን መለየት አስፈላጊ ነው (ከታች)።

ደኅንነቱ የተጠበቀ የመንገድ ዲዛይን መካከለኛ የተሽከርካሪ ፍጥነትን ማበረታት ላይ ትኩረት ያደርጋል። የተሽከርካሪዎች ፍጥነት ከ30 ኪ.ሜ/ በሰዓት በላይ ሲሆን የትራፊክ አደጋ የሚደርስባቸው የእግረኞች የሞት እድል በከፍተኛ ደረጃ ስለሚጨምር የመኪና ፍጥነትን የሚቀንስ የመንገድ ዲዛይን በመስራተ በአሰደናቂ ሁኔታ የእግረኞችን ደኅንነት ማሻሻል ይቻላል። 30 ኪ.ሜ በሰዓት በሚጓዝ ተሽከርካሪ የተገጨ እግረኛ 90 በመቶ የመትረፍ እድል የሚኖረው ሲሆን በሰዓት 45 ኪ.ሜ በሚጓዝ መኪና የተገጨ እግረኛ ግን የመትረፍ እድሉ 50 በመቶ ነው።¹⁵

ከፍተኛ ጥራት ያለው የሞተር አልባ ትራንስፖርት አካባቢ የከተማ መንገዶች ለተሽከርካሪ የመንቀሳቀሻ ስፍራ እንዲውሉ ማድረግ ብቻ ሳይሆን ለከተማው ጤንነት እጅግ አስፈላጊ በሆኑ ሰዎች የሚራመዱባቸው፣ የሚያወሩባቸው፣ ብስክሌት የሚጋልቡባቸው፣ የሚገበያዩባቸው እና ሌሎች ብዙ አገልግሎቶችን የሚያከናውኑባቸው ስፍራዎች ተደርገው መገንባት ይኖርባቸዋል።

በማንኛውም ከተማ ውስጥ መንገዶች እጅግ ጠቃሚ የሆኑ ንብረቶች ሲሆኑ

15 WHO. (2013). Pedestrian Safety: A Road Safety Manual for Decision-Makers and Practitioners.

ምስል 12. ደኅንነቱ የተጠበቀ የእግረኞች እንቅስቃሴ የመኪና ፍጥነትን መቀነስ እጅግ አስፈላጊ ነው። ምክንያቱም የተሽከርካሪ ፍጥነት ከ30 ኪ.ሜ በሰዓት በላይ በሚሆንበት ጊዜ በአስገራሚ ሁኔታ የእግረኛ የመሞት እድል ይጨምራል።

የእነዚህን መንገዶች ብቃት የላቀ ለማድረግ የተሟላ የመንገድ ዲዛይን እና ንድፍ መከተል ያስፈልጋል። ይህንንም የተሟላ የመንገድ ዲዛይን እና ፕላን ለማሳካት በአግባቡ የተቀመጡ የመንገድ፣ የሕንጻ፣ እና የግንኙነት መረብ ዲዛይንን መሰረት ያደረጉ መርሆዎችን እና ደንቦች በመከተል ግብ መምታት ይቻላል።

3.2. ተደራሽነት

ሁሉም ኢትዮጵያውያን ዜጎች ደኅንነቱ የተጠበቀና ውጤታማ የትራንስፖርት አገልግሎቶችንና መሰረተ ልማቶችን የማግኘት መብት አላቸው። የሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂ ሁሉን አቀፍ የሆነ የትራንስፖርት መሰረተ ልማትና አገልግሎቶች ለሁሉም ተደራሽ መሆኑን ያረጋግጣል። ለሁሉም ተደራሽ መሆን የሚለው እሳቤ እድሜንና የአካል ሁኔታን በማያገል መልክ መላው ህብረተሰብ ሊጠቀምበት የሚችል የትራንስፖርት ዘዴ እና አገልግሎቶችን መቀየስ ማለት ነው። ለሁሉም ተደራሽ በሚለው እሳቤ መርሆዎች መሰረት የተቀየሱ መንገዶች በተለይ ለአቅመ ደካሞች እና የአካል ጉዳት ላለባቸው የህብረተሰብ ክፍሎች ደጋፊ የሚሆኑ ዘዴዎችንም ጭምር የሚያካትቱ ናቸው።

ተደራሽ የሆነ አካባቢ ሰፊ፣ በሚገባ የተደራጁ የእግረኛ መንገዶች ግብዓቶችን የያዘ፣ እንቅስቃሴን ከሚገድቡ ነገሮች ነጻ የሆነ፣ ወጥ የሆነ የእግረኛ መረጃ መገኛዎች ያሉት፣ ማእዘናቸው ትክክለኛ የሆኑ መንሸራተቻ ራምፖች፣ እና ከማንኛውም ስጋት ነጻ የሆኑ የእግረኛ ማቋረጫዎች ያሉት ነው። ቦታው ተግባራዊ እንዲሆን በርካታ የመንገድ ክፍሎች በተቀና መልኩ እንዲሰሩ በሚያደርግ መልክ ዲዛይን መደረግ አለባቸው። ልጆች ይዘው የሚሄዱ ሰዎች፣ ክብደት ያላቸው የገበያ እቃዎችን ወይም ሽንጣዎችን ይዘው የሚሄዱ ሰዎች፣ ጊዜያዊ አደጋ የገጠማቸው ሰዎች፣ እና በእድሜ የገፉ ሰዎች በሙሉ ሁሉን ተደራሽ በሚያደርገው የትራንስፖርት አካባቢ ተጠቃሚ ይሆናሉ።

3.3. ፍትሐዊነት

መንግስት ለተለያዩ የትራንስፖርት ዘዴዎች እና ውጤታማ እና ደኅንነታቸው የተጠበቀ ለሆኑ የትራንስፖርት አገልግሎቶች ፍትሐዊ ተደራሽነትን ለማረጋገጥ ፍትሐዊ የሆነ የሀብት ድልድል መደረጉን ያረጋግጣል። የትራንስፖርት መዋዕል ንዋይ በሚፈሰስበት ጊዜ ዝቅተኛ ገቢ ያላቸው የማኅበረሰብ ክፍሎች ለሚጠቀሙባቸው የእግር ጉዞ፣ ብስክሌት መጋለብ እና የሕዝብ ትራንስፖርት የመንገዶች ቦታ አጠቃቀም ፍትሐዊ በሆነ መንገድ በመደልደል ደኅንነቱ የተጠበቀ የእንቅስቃሴ ዘዴዎች ተደራሽ እንዲሆኑ ያደርጋል።

ይህ ስትራቴጂ የጾታ እኩልነትን ከግምት በማስገባት ለትምህርት፣ ስራ፣ የጤና አገልግሎት፣ ባህላዊ ክንውኖች እና ሌሎች ለሴቶች ተሳትፎ ወሳኝ

የሆኑ አስፈላጊ እንቅስቃሴዎችን በመደገፍ የተቀናጀና ደኅንነቱ የተጠበቀ የትራንስፖርት ስርዓት እንዲጎለብት ያግዛል። በመንገዶች ዲዛይን ጊዜ በተለይ ትኩረት ሊሰጠው የሚገባው ነገር ሴት ተጠቃሚዎች የሚገጥማቸው የደኅንነትና አስተማማኝነት ጉዳይ ነው። አካታች የሆኑ ዲዛይኖች፣ በእግር መጓዝን፣ ብስክሌት መጋለብን ወይም የሕዝብ ትራንስፖርት መጠቀምን ቀላል እንዲሆኑ በማድረግ በሁሉም የእድሜ ክልል ያሉ ሴቶች ተጠቃሚነት እንዲሻሻል ያደርጋሉ።

3.4. ዘላቂ ልማት

ኢትዮጵያ የአየር ንብረት ለውጥን የሚቋቋም የትራንስፖርት ዘርፍ ስትራቴጂ (CRGE) እንዳስፈረው “ ተደራሽ የሆነ፣ የተቀናጀ፣ ደኅንነቱ የተጠበቀ፣ ፈጣን ምላሽ የሚሰጥ እና ዘላቂነት ያለው የትራንስፖርት ሥርዓት አካባቢያዊ፣ ምጣኔ ሀብታዊ፣ ማኅበራዊ እና ባህላዊ የሆነውን የኢትዮጵያ ሕዝብ እሴት ያሻሽላል።”¹⁶ የኢትዮጵያ መንግስት የግሪን ሀውስን ካርቦን ልቀትን በ255 ሜትሪክ ቶን ካርቦንዳይኦክሳይድ ወይም በ64 በመቶ ለመቀነስ አልም እየሰራ ሲሆን ይህም ምንም ለውጥ ሳይደረግ ከሚደረጉ እንቅስቃሴዎች አንጻር በ2030 ሊደረስበት ከታሰበው ግብ ጋር በንጽጽር ነው።¹⁷ ይህ ከትራንስፖርት ዘርፉ ላይ የ 10 ሜትሪክ ቶን ካርቦንዳይኦክሳይድ ቅነሳን ይጨምራል። የሞተር አልባ ትራንስፖርትን እና የሕዝብ ትራንስፖርትን ማስፋፋት የግሪን ሀውስ የካርቦን ልቀትን ለመቀነስ ብሎም የኃይል ቁጠባን ለመቀነስ ቁልፍ አማራጭ ነው።

3.5. ትብብርና የሕዝብ ተሳትፎ

የትራንስፖርት አገልግሎቶች መሰረተ ልማቶች አቅርቦት የሚመለከታቸውን አካላት የተቀናጀ ጥረት እና ተሳትፎ የሚጠይቅ ውስብስብ ስራ ነው። የሞተር አልባ ስትራቴጂ ትራንስፖርት ዝግጅትና ትግበራ እውን የሚሆነው በመንግስት ቢሮዎች፣ በሲቪል ማኅበረሰቡ፣ በግሉ ዘርፍ እና በሌሎች አጋሮች መካከል በሚደረግ ጥብቅ ትብብር ነው።

16 Ministry of Transport. (2017). Ethiopia's Climate Resilient Transport Sector Strategy.
17 Federal Democratic Republic of Ethiopia. (2015). Intended Nationally Determined Contribution (INDC) of the Federal Democratic Republic of Ethiopia.

4. ራዕይ እና ግቦች

የኢትዮጵያ መንግስት በአገሪቱ ውስጥ ለሚኖሩት የእግር ጉዞ እና ብስክሌት መንጃ ወይም መጋለጫ መረቦች የሚከተለውን ራዕይ አስቀምጧል፡፡

የኢትዮጵያ ከተሞችና የገጠር ማእከላት ደኅንነቱ የተጠበቀ፣ ውጤታማ እና ለሁሉም ተደራሽ የሆነ የእግር ጉዞ እና የብስክሌት መጋለጥ መረቦችን በመዘርጋት፣ የተለያዩ የትራንስፖርት አጋጣሚዎችን የማግኘት ተደራሽነት እንዲሰፋ፣ እና አካታች የሆነ የከተሞች እድገትን በማቀላጠፍ የሁሉም ማህበረሰብ የእንቅስቃሴ ሁኔታ እንዲሻሻል ያደርጋል፡፡

በከፍተኛ ደረጃ ጥራታቸውን የጠበቁ የሞተር አልባ ትራንስፖርት ማዕቀፎች ላይ መዋዕለ ንዋይ ማፍሰስ በርካታ ጥቅሞችን የሚያስገኝ ሲሆን ከእነዚህም መካከል ለእግረኞች ሁኔታዎችን ምቹ ማድረግ፣ በትራፊክ አደጋ ምክንያት የሚመጣውን የሞትና የጉዳት መጠን መቀነስ፣ የምጣኔ ሀብትን ጥንካሬ ማሻሻል፣ ለመንግስት ወጪ መቆጠብ፣ የተሻሻለ የህብረተሰብ ጤና፣ ከፍተኛ ማህበራዊ ትስስር፣ በህዝብ መገልገያ ቦታዎች ደኅንነትን ማሳደግ፣ የካጅ ፍጆታ በመቀነስ ለመንግስት የውጭ ምንዛሬን ማዳን እና ከውጭ የሚገቡ ተሽከርካሪዎች መቀነስ በተጨማሪም በግሪን ሀውስ ጋዞች እና በካርቦን ልቀት የተነሳ የሚመጣውን የአካባቢ አዋር ብክለት መቀነስ ናቸው፡፡

የሚቀጥለው ሰንጠረዥ በሚቀጥሉት 10 ዓመታት መንግስት ሞተር አልባ ትራንስፖርትን በተመለከተ አሳካቸዋለሁ ብሎ ያስቀመጣቸውን ቁልፍ ግቦች አጠቃሎ ያቀርባል፡፡ ከላይ የተዘረዘሩትን ግቦች ለማሳካት፣ የኢትዮጵያ መንግስት በእግር ጉዞ፣ በብስክሌት መጋለጥ እና የህዝብ ትራንስፖርት ላይ መዋዕለ ንዋይ የሚያፈስ ሲሆን የግል ተሽከርካሪ አጠቃቀምንም ይቆጣጠራል፡፡ የሚከተሉት የትግበራ ዓላማዎች በአስራ አንዱ የአገሪቱ ሁለተኛ ከተሞች ላይ የሚሞከር ይሆናል፡፡ ለአዲስ አበባ የትግበራ ዓላማዎች በራሱ የሞተር አልባ ስትራቴጂ ከ2013-2022 ላይ ተቀምጠዋል፡፡

ምስል 13. በሞተር አልባ ትራንስፖርት ላይ የሚውል መዋለ ንዋይ ለእግረኞች ምቹነት ወሳኝ ሚና አለው፡፡ ባህር ዳር

ሰንጠረዥ 1. በኢትዮጵያ ከተሞችና የገጠር ማእከላት የትራንስፖርት አገልግሎት ለማሻሻል የሞተር አልባ ትራንስፖርት የአስር ዓመት ግቦች

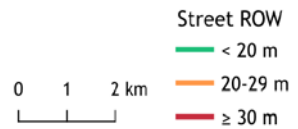
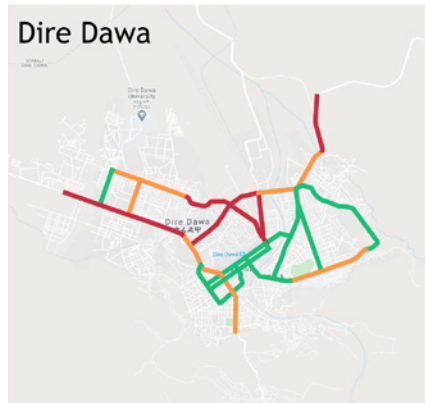
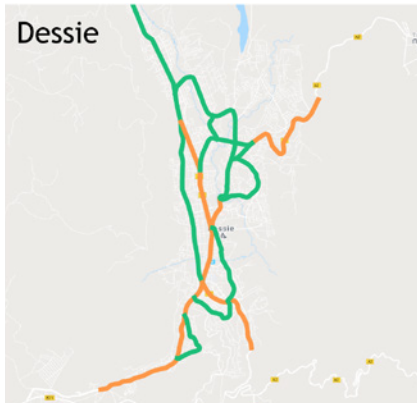
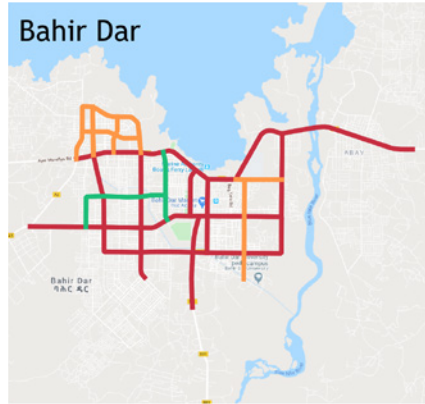
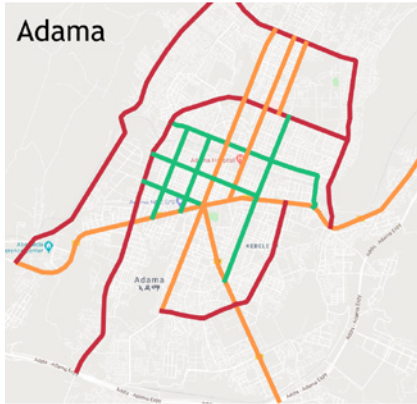
ግብ	የሚከናወኑ ተግባራት	የ 10 ዓመት ዓላማ
የእግረኛ ብስክሌት ተጠቃሚ እና የሕዝብ ትራንስፖርት ድርሻ መጨመር	<ul style="list-style-type: none"> • ከፍተኛ ጥራት ባለው የእግረኛ እና ብስክሌት ተጠቃሚ አገልግሎቶች ላይ መዋዕለ ንዋይ ማፍሰስ • የመኖሪያ አካባቢ ያሉ አገናኝ መስመሮች / መንገዶችንን ለሕዝብ ትራንስፖርት ማሻሻል 	<ul style="list-style-type: none"> • ከአጠቃላይ የሞተር አልባ ትራንስፖርት እንቅስቃሴ እና የሕዝብ ትራንስፖርትን ድርሻ 80 በመቶ ማድረስ • የሞተር አልባ ትራንስፖርት ድርሻ 60 ከመቶ ወይም ከዚያ በላይ ማድረግ • 50 በመቶ የብስክሌት ተጠቃሚዎች ሴቶች እንዲሆኑ ማድረግ
የግል ሞተር ተሽከርካሪዎችን አጠቃቀም መቀነስ	<ul style="list-style-type: none"> • የግል ተሽከርካሪ አጠቃቀምን ለመቆጣጠር/ለማስተዳደር የሚያስችሉ እርምጃዎች መውሰድ • ዘላቂ የሆኑ ትራንስፖርት ዘዴዎችን መስህብ መጨመር 	<ul style="list-style-type: none"> • የግል ሞተር ተሽከርካሪዎች የሚጓዙባቸው የተሽከርካሪዎች ኪሎ ሜትር ርቀት በ2012 ዓ.ም ከነበረው ደረጃ እንዳይጨምር ማድረግ
የመንገድ ደኅንነትን ማሻሻል	<ul style="list-style-type: none"> • ደኅንነታቸው የተጠበቀ የመንገድ ማቋረጫዎች፣ የመንገድ መጋጠሚያዎችን ዲዛይን በድጋሚ መስራት እና ለሞተር አልባ ትራንስፖርት የተለዩ አገልግሎቶችን መፍጠር 	<ul style="list-style-type: none"> • የእግረኞችና የብስክሌት ተጠቃሚዎች የሞት አደጋን በ2012 ከነበረበት በ80 በመቶ መቀነስ
የአየር ጥራትን ማሻሻል	<ul style="list-style-type: none"> • ከፍተኛ ጥራት ባለው የእግረኛ እና ብስክሌት ተጠቃሚ አገልግሎቶች ላይ መዋዕለ ንዋይ ማፍሰስ • የተሽከርካሪ አጠቃቀምን ለመቆጣጠር የሚያስችሉ እርምጃዎች መውሰድ 	<ul style="list-style-type: none"> • በ350 ቀናት የዓለም የጤና ድርጅት ጥራት ያለው አየር መርህን ማሳካት • የግሪን ሀውስ ልቀትን በኢትዮጵያ ለመተግበር የወጡ ግቦችን መከተል

ሰንጠረዥ 2. ለኢትዮጵያ ሁለተኛ ከተሞች የትግበራ ዓላማዎች

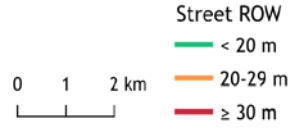
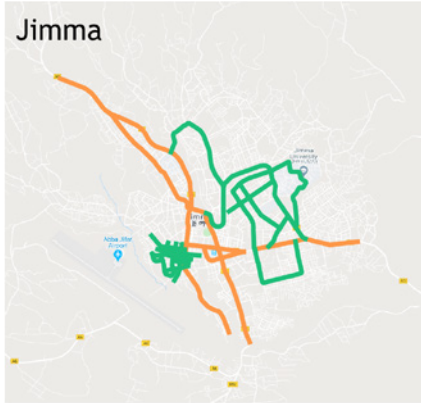
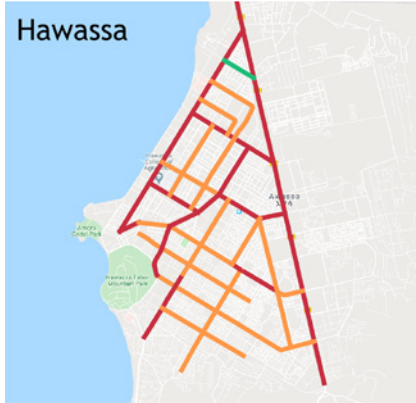
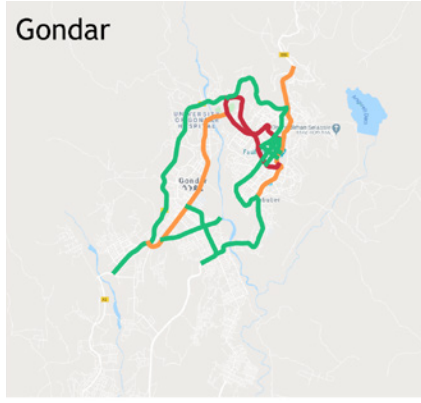
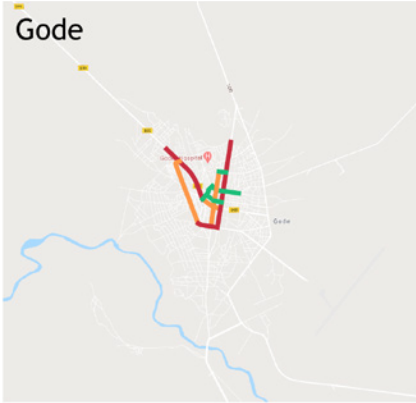
ከተማ	የአግረኛ መንገዶችና ማቋረጫዎች (ኪ.ሜ)	የብስክሌት መንገዶች፡ በሁለት አቅጣጫ (ኪ.ሜ)	የብስክሌት መንገዶች፡ በአንድ አቅጣጫ (ኪ.ሜ)	ብስክሌት መንገዶች የሌሏቸው የመንገድ ላይ ትራፊክ ማረጋገጫዎች (ኪ.ሜ)	የትምህርት ቤት ዞኖች አስተዳደር በ 100,000 ሕዝብ ኪ.ሜ
አዳማ	70	29	26	15	32
ባህር ዳር	85	59	19	8	24
ደሴ	32	0	12	20	19
ድሬዳዋ	32	9	9	14	44
ጎዴ	8	4	3	1	5
ጎንደር	28	4	7	17	32
ሀዋሳ	55	27	28	1	30
ጅማ	41	0	18	23	18
መቀሌ	46	19	13	15	32
ነቀምት	21	0	16	5	11
ሮቤ	10	0	6	4	7
አጠቃላይ	429	150	156	123	255

ሰንጠረዥ 3. ለኢትዮጵያ ሁለተኛ ከተሞች የትግበራ ዓላማዎች

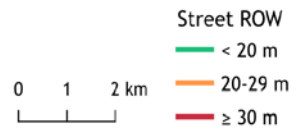
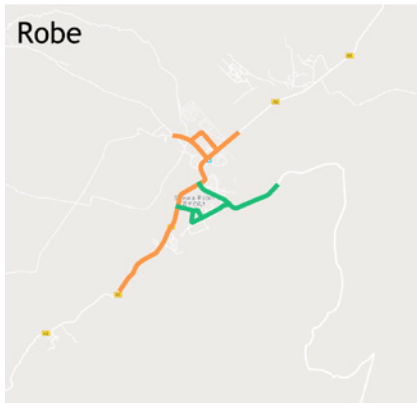
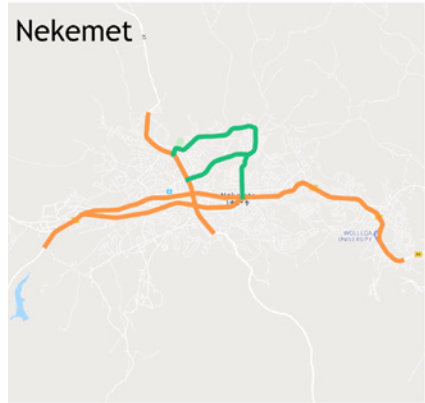
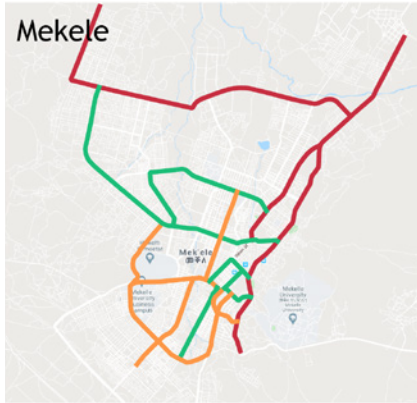
ከተማ	የመንገድ መጋጠሚያ መስመሮች በዋና ዋና መንገዶች 4 በየ ኪ.ሜ	የእግረኛ ስፍራዎች	በዋና ዋና ከተሞች የመንገድ መብራቶች (ኪ.ሜ)	ብስክሌት መጋራት ብስክሌቶች 200 በ100000 ሕዝብ
አዳማ	70	1.0	70	648
ባህር ዳር	85	1.0	85	487
ደሴ	32	0.5	32	374
ድሬዳዋ	32	1.0	32	880
ጎዬ	8	0.5	8	109
ጎንደር	28	1.0	28	648
ሀዋሳ	55	1.0	55	600
ጅማ	41	0.5	41	354
መቀሌ	46	1.0	46	647
ነቀምት	21	0.5	21	221
ሮቤ	10	0.5	10	131
አጠቃላይ	429	8.5	429	5,099

ምስል 14. በሁለተኛ ከተሞች ለሞተር አልባ ትራንስፖርት ማሻሻያ የተለዩ ቦታዎች።

ምስል 15. በሁለተኛ ከተሞች ለሞተር አልባ ትራንስፖርት ማሻሻያ የተለዩ ቦታዎች።

ምስል 16. በሁለተኛ ከተሞች ለሞተር አልባ ትራንስፖርት ማሻሻያ የተለዩ ቦታዎች።

ምስል 17. በአደስ አበባ ከተማ የሚገኝ የእግረኛ መንገድ።

ከላይ ከተጠቀሱት የመጀመሪያና ሁለተኛ ከተሞች በተጨማሪም ሌሎች 32 የሕዝብ መጠናቸው ከ50000 በላይ የሆኑ ከተሞች ተለይተዋል። በሚቀጥለው ሰንጠረዥ በእነዚህ ከተሞች የታቀደው የትግበራ ዓላማ ተዘርዝሯል። አነስተኛ ከተሞችና የገጠር ማእከላት በተለይም በክልል መንገዶች ላይ የሚገኙና ሞተር አልባ ትራንስፖርትና የሞተር ተሽከርካሪ ፍሰት ያላቸው ስፍራዎች የሞተር አልባ ትራንስፖርት ማሻሻያ ያስፈልጋቸዋል።

ሰንጠረዥ 4. የሕዝብ ቁጥራቸው ከ50000 በላይ ለሆኑ ከተሞች የትግበራ ዓላማ

እቅድ	5-ዓመት ዓላማ	10-ዓመት ዓላማ
የእግር መንገዶች	50% የ 10-ዓመት ዓላማ ማሳካት	3 ኪ.ሜ በ 10,000 ሕዝብ
የብስክሌት መንገዶች	50% የ 10-ዓመት ዓላማ ማሳካት	2 ኪ.ሜ በ 10,000 ሕዝብ
የትራፊክ ማረጋገጫ	50% የ 10-ዓመት ዓላማ ማሳካት	የትራፊክ ማረጋገጫ እርምጃዎች በሁሉም ከ ≤ 12ሜ ስፋት በላይ ላላቸው መንገዶች
ሁሉን አቀፍ ተደራሽነት	ሁሉም አዳዲስ የመንገድ ፕሮጀክቶች ሁሉን አቀፍ አቅርቦቶችን ያካትታሉ	ሁሉም የእግር መንገዶችና የመንገድ ማቋረጫዎች ለአካል ጉዳተኞች ተደራሽ ይሆናሉ
የብስክሌት ኪራይ	50% የ 10-ዓመት ዓላማ	20 የኪራይ ብስክሌቶች ለ 10,000 ሕዝብ
የመሬት አጠቃቀም	በአዳዲሶቹ ግንባታዎች ብሎክ ስፋት ከ150 ሜትር ወይም ያነሱ አጥሮች	-
የሚዲያ ዘገባና የህዝብ ግንኙነት	የከተማውን አንድ በመቶ የትራንስፖርት በጀት በነዋሪዎችና በፖሊሲ አውጪዎች ግንዛቤ ለመፍጠር በሚያስችሉ ዘመቻዎች ላይ ማዋል	የከተማውን 1 በመቶ የትራንስፖርት በጀት በነዋሪዎችና በፖሊሲ አውጪዎች ግንዛቤ ለመፍጠር በሚያስችሉ ዘመቻዎች ላይ ማዋል ቢያንስ 75 በመቶ የሚሆነው ዓላማ ግቡን እስኪመታ ድረስ

5. የሞተር አልባ ትራንስፖርት ስቅዶች

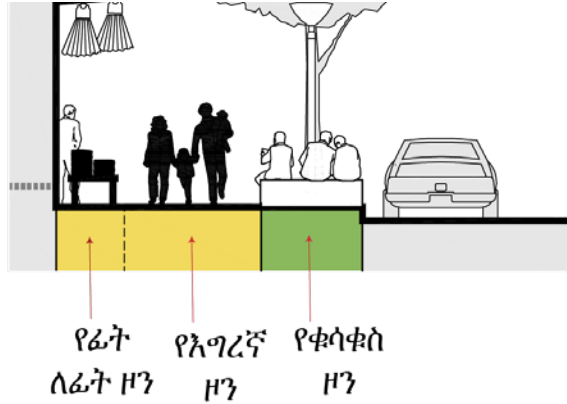
5.1. የእግረኛ መራብ

በኢትዮጵያ የሚገኙ ሁሉም ዋና ዋና ከተሞችና የገጠር ማእከላት ጥራቱን የጠበቀ የእግረኞች መንገድ ያስፈልጋቸዋል። በሚገባ የተዘጋጁ የእግር መንገዶች ለእግር ጉዞ ያልተቋረጠ ቦታ ያቀርባሉ። በተጨማሪም የእግረኞች ምቹት ሳይናጋ እንደ የጎዳና ንግድ፣ በአውቶቡስ ማቆሚያ የሚመቹ መጠበቂያ ቦታዎች እንዲኖሩ በማድረግም ያግዛሉ። የእግር መንገድ ምቹት እንዲሳካ የተለያዩ ነገሮች በተሰናዳ መልኩ መቀናጀት አለባቸው። የእግር መንገዶች እንቅስቃሴን የማይከለክሉ፣ ቀጣይነት ያላቸው፣ ጥላ ያላቸው እና መብራታቸው የተሟላ መሆን አለባቸው። የእግር መንገዶች ሶስት ዞኖችን ማካተት ይጠበቅባቸዋል፡

- የፊት ለፊት (ፍሮንቴጅ) ዞን በመንገድ ዳር ባሉ እንቅስቃሴዎች መካከል እና በእግረኛው ክልል መካከል መለያ የሚፈጥር ቦታ ሲሆን 0.5 እስከ 1 ሜትር ስፋት ሊኖረው ይገባል።
- የእግረኛ ዞን ለመጓዝ ቀጣይነት ያለው ቦታ የሚፈጥር ነው። የእግረኛ ዞን ከማንኛውም ዓይነት እንቅፋቶች፣ የደረጃ ልዩነት ወይም ሌሎች በእግረኛ እንቅስቃሴ ላይ እክል ከሚፈጥሩ ነገሮች የጸዳ መሆን ሲኖርበት በደንብ የሚታይ በትንሹ የ 2 ሜትር ስፋት ሊኖረው ይገባል።
- የመንገድ ላይ ቁሳቁሶች (ፈርኒቸር ዞን) ለአትክልት ቦታዎች፣ ቁሳቁሶች፣ መብራት፣ የአውቶቡስ ማቆሚያዎች፣ ምልክቶች እና የግል ንብረቶችን ለማንቀሳቀስ የሚችሉ ራምፖችን ያቀርባል።

በተጨማሪም የእግረኛ መንገዶች ከዋናው የተሽከርካሪ መንገድ ከ150 ሚ.ሜ በላይ ከፍ ማለት የሌለባቸው ሲሆን ወጥ የሆነ ገጽታ ሊኖራቸው ይገባል። የእግረኛ መንገዶች ዲዛይን የተጋነኑ ከፍታ ሊኖረው የማይገባ ሲሆን በተለይም በሕንጻ መግቢያዎችና በመንገድ ማቋረጫዎች ላይ ጥንቃቄ መደረግ አለበት። ማየት ለተሳናቸው ሰዎች ተሽከርካሪዎችና ሰዎች የሚገናኙባቸው ቦታዎችን ለመጠቀም በዳሰሳ የሚታወቁ ጠቋሚዎች መንገዶችን ማዘጋጀት ይቻላል።

ምስል 18. : በእግባቡ ዲዛይን የተደረጉ የእግረኛ መንገዶች ሶስት ዋና ዋና ክፍሎች አሏቸው። የፊት ለፊት ዞን፣ የእግረኛ ዞን ቢያንስ የ2 ሜትር ስፋት ያለው ለእግር ጉዞ የሚመች ግልጽ ቦታ የሚሰጥ እና የፈርኒቸር ዞን ናቸው።

ምስል 19. በአግባቡ ዲዛይን የተደረጉ የእግረኛ መንገዶች ሶስት ዋና ዋና ክፍሎች አሏቸው፡- የፊት ለፊት ዞን፣ የእግረኛ ዞን ቢያንስ የ2 ሜትር ስፋት ያለው ለእግር ጉዞ የሚመች ግልጽ ቦታ የሚሰጥ እና የፈርኒቸር ዞን ናቸው፡፡

የትግብራ ደረጃዎች ከፍተኛ እግረኞች ላሉባቸው መንገዶች ቅድሚያ ይሰጣል፡፡ ከዚህ በተጨማሪ የሕዝብ ትራንስፖርት በሚተላለፉባቸው ቦታዎች ሁሉ ሰፊ የእግር መንገዶችን መገንባት ያስፈልጋል፡፡

የመንገድ ማቋረጫ እና መጋጠሚያዎች በሚገባ የሚሰሩ የመንገድ መረብ አስፈላጊ ክፍሎች ናቸው፡፡ በአግባቡ ዲዛይን በሚደረግበት ጊዜ የመንገድ ማቋረጫዎችና መጋጠሚያዎች ለእግረኞች፣ ለብስክሌት ተጠቃሚዎችና ለሌሎች የሞተር አልባ ትራንስፖርት ተጠቃሚዎች ተሽከርካሪ በሚበዛባቸው ጎዳናዎች ደኅንነታቸው ተጠብቆ በተረጋጋ መንፈስ እንዲያቋርጡ ያስችላቸዋል፡፡ እግረኞች ብዛት ያለው የትራፊክ መስመሮችን ማቋረጥ በሚፈልጉበት ጊዜ ተሽከርካሪዎች ፍጥነታቸውን ደኅንነቱ ወደተጠበቀ ደረጃ ዝቅ ማድረግ ያስፈልጋቸዋል (ለምሳሌ ከ15 ኪ.ሜ/ሰ/ሰዓት) ቦታዎች ወይም የመኪና ማስቆሚያ ትራፊክ ምልክቶችን ማስቀመጥ ያስፈልጋል፡፡ በአንድ ጊዜ እግረኞች ከሁለት በላይ የመንገድ መስመሮችን በሚያቋርጡበት ጊዜ መንገዱ መካከል ላይ የእግረኛ ማቆያ ቦታ መሰራት ይኖርበታል፡፡ የመንገድ እግረኛ ማቋረጫዎች አግባብ ያለው የትራፊክ ምልክት እና የመንገድ ላይ ምልክቶች ያስፈልጋቸዋል፡፡

አንዳንድ ከተሞች የተሽከርካሪን ፍጥነት ለመጨመር የተለያዩ ደረጃዎች ያሏቸው ከመሬት በላይ እግረኛ መሻገሪያዎችን ሰርተዋል፡፡ እነዚህ ግንባታዎች ግን አብዛኛውን ጊዜ የአካል ጉዳት ላለባቸው ሰዎች ተደራሽ ካለመሆናቸውም

ምስል 20. ምስል 20፡ ከመንገድ እኩሌታ የሚገኝ የእግረኛ ማቋረጫ የሞተር ተሽከርካሪዎችን ፍጥነት ይቀንሳል ለእግረኞችም በቀላሉ ተደራሽ አገልግሎት ያቀርባል።

በላይ የእግር መንገድ እንዲረዝምና ጊዜ እንዲወስድ ያደርጋሉ። መኪኖች በፍጥነት እንዲጓዙ በተሰሩ መንገዶች ላይ የደረጃ ልዩነት ማስቀመጥ አስፈላጊ ቢሆንም በደረጃዎቹ ማቋረጫዎች እና መንገዶቹ ከፍተኛ የእግር ጉዞ እንቅስቃሴ ባለባቸው ሕዝብ ወደበዛባቸው ቦታዎች መቀላቀል ሲጀምሩ እና ሌሎችም የመንገድ ዳር እንቅስቃሴዎች ያለበት ጋር ሲደርሱ ለቦታው የተመቻቸ ደረጃዎች ማውጣት ያስፈልጋል። በርካታ ተሽከርካሪዎች በሚገናኙባቸው ማቋረጫ ቦታዎች የመኪኖችን የፍጥነት መጠን ቀንሶ ደኅንነቱ ወደተጠበቀ ደረጃ ማውረድ በጣም ወሳኝ ነው (ምሳሌ 15 ኪ.ሜ/ሰዓት)

ጥላ እንዲኖር ማድረግ እግረኞች ከፀሀይ ቃጠሎ እንዲጠለሉ በማድረግ የእግር ጉዞን አስደሳች እንቅስቃሴ ያደርገዋል። ጥላ በዛፎች፣ በሌሎች መከለያዎች በሕንጻዎች ፊት ለፊት በሚሰሩ ጥላማ መግቢያዎች ሊዘጋጅ የሚችል ሲሆን ለእግር ጉዞ ቀዝቀዝ ያለ አየር ይሰጣል። የመንገዶች ማስፋፋት በሚደረግበት ጊዜ ያሉት ዛፎች እንዳሉ እንዲቀጥሉ ሊደረግ ይገባል። ከዚህም በላይ ሁሉም የመንገድ መሰረተ ልማት ፕሮጀክቶች አዳዲስ የመንገድ ላይ ዛፎችና አረንጓዴ ቦታዎችን በማካተት ሊሰሩ ይገባል።

ምስል 21. የተከለለ የሳይክል መንገድ በአዲስ አበባ።

ቁልፍ እርምጃዎች

- ▶ ለአግረኞች የሚሆን ቦታ ተያያዥነት ባለውና ከፍተኛ የጥራት ደረጃውን የጠበቀ የአግር መንገድ፣ በመሬት ላይ መሻገሪያዎች ላይ አስተማማኝ የሆነ፣ የመንገድ ዳር ዛፎች እና በቂ የሆነ የመንገድ ዳር መብራት በአዳዲሶቹና በነገሮቹ መንገዶች ላይ መገንባት
- ▶ በትምህርት ቤት ዞኖች ደኅንነቱ የተጠበቀ የአግረኞች መንገድ መዳረሻዎች እንዲኖር ማድረግ

5.2. የብስክሌት መስመር መረብ

የብስክሌት ተጠቃሚዎችን ደኅንነት ለማሳደግና አዳዲስ ተጠቃሚዎችን ለመሳብ፣ የኢትዮጵያ ከተሞች ለብስክሌት ብቻ የተመደቡ መንገዶች መረብ እንዲኖር አቅድ ማውጣትና ደኅንነቱ የተጠበቀ እና ለተጠቃሚው የሚስማማ መሰረት ልማት ማቅረብ ይኖርባቸዋል። እንዲህ ያለው መረብ በዋና ዋና ቦታዎች የብስክሌት መጋለቢያ ቦታዎችን ማዘጋጀትና በዋና ዋና መስመሮች

በሁለቱም አቅጣጫ ሁለት ከዚያ በላይ የመኪና መስመር ያላቸው መንገዶች የብስክሌት መጋለቢያ ቦታዎችን መመደብ ይኖርበታል።

የብስክሌት መንገዶች ከዋናው የአስፓልት መንገድ የተለዩ እንዲሆኑ የሚያስፈልጉ ሲሆን - መንገዶቹ ቀለም የተቀቡ መሆናቸው እና “ጠባብ ብለው” ከመንገዱ ጎን የሚሰሩ መንገዶች ለብስክሌት ግልቢያ በቂ የሆነ ደንቅስቃሴ ያለው አካባቢን አያቀርቡም። የብስክሌት መንገዶች ለብስክሌቶች እንቅስቃሴ የተመቹ ስፋት ያላቸው መሆን አለባቸው (ይህ ማለት ቢያንስ 2 ሜትር) የግንባታው ማቴሪያል የማይጎረባበጥ (ኮንክሪት ወይም አስፓልት ነገር ግን የተደረደሩ ድንጋዮች መሆን የለበትም) የዛፎች ጥላ ያለው፣ ከዋናው መንገድ ትንሽ ከፍ ብሎ የተሰራ፣ የደረጃዎች ልዩነት ቢኖረውም ምቹ ማቋረጫዎች፣ እና በዋናው መንገድና በብስክሌት መጋለቢያው የመንገድ ድንበር ያስፈልጋል። በሁለቱም በኩል እንቅስቃሴ እንዲኖር ለማስቻል የብስክሌት መንገዶች ሰፊ እንዲሆኑ ይጠበቃል። የብስክሌት መንገዶች አስፈላጊው የመንገድ ምልክቶችና የመንገድ ላይ ቀለሞች ሊኖሩት ይገባል።

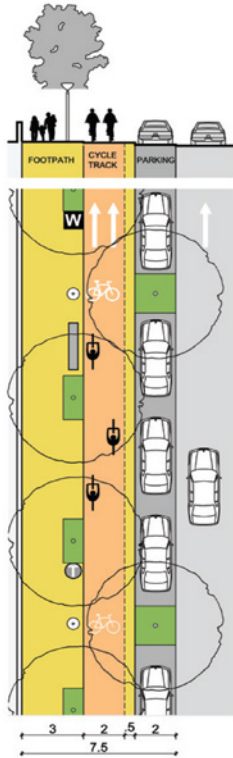
ጠባብ በሆኑ መንገዶች ላይ የተለየ የብስክሌት መንገድ ላያስፈልግ ይችላል። ከዚያ ይልቅ የትራፊክ ፍሰቱን ለማረጋጋት የፍጥነት መቀነሻ ጉብታዎች፣ የሚጎረባበጡ ማቀዝቀዣዎች እና የሞተር ተሽከርካሪዎችን ፍጥነት ለመቀነስ የሚችሉ ሌሎች ነገሮችን በመጠቀም ብስክሌቶችና ተሽከርካሪዎች አብረው እንዲጓዙ ማድረግ ይቻላል።

ቁልፍ አርምጃዎች

- ▶ በዋና ዋና መንገዶች ላይ ለብስክሌት የተለዩ መንገዶችን መገንባት
- ▶ በሕዝብ መጠቀሚያ ሕንጻዎች፣ በሕዝብ ትራንስፖርት መኖሪያዎችና መቆሚያዎች እንዲሁም በትምህርት ተቋማት አስተማማኝ የብስክሌት ማቆሚያ ቦታዎችን ማዘጋጀት።

5.3. አረንጓዴ መጓጓዣ ስፍራዎች መረብ

በከተሞች መንገዶች ላይ የአግር ጉዞንና የብስክሌት ተጠቃሚነትን ለማሻሻል በከተማው ውስጥ ክፍት ቦታዎች እንደ የ ሞተር አልባ ትራንስፖርት ስፍራዎች በመጠቀም ማህበረሰብን ማገዝና የመዝናኛ አገልግሎት እንዲሰጡ ተደርገው ሊዘጋጁ ይችላሉ። አረንጓዴ ስፍራ የሚለው አገላለጽ የተለያዩ የአግር መንገዶችን እና ለብስክሌት ተጠቃሚዎች ነጻ የሆነ ሥፍራ ሲሆን ይህም እንደ ፓርክ ወይም የውሀ አካላት የመሳሰሉትን ያጠቃልላል። በእነዚህ መንገዶች አረንጓዴ ስፍራዎች ደንበኞች የተጠበቀና ተስማሚ የመገናኛ

ምስል 22. የሳይክል መንገድ፣ ከመኪና መንገድ በመለያ ተለይቶ እንዲሁም ከመንገዱ ንጣፍ ከፍ ማለት አለበት።

ቦታዎችን ጠቃሚ ወደሆኑ መዳረሻ የሆኑ ለምሳሌ ትምህርት ቤቶች፣ ኮሌጆች እና ገበያዎች ለማገናኘት ያስችላሉ። የውሃ መንገዶች በቧንቧዎች አማካኝነት ማነቆ የሆኑ ቦታዎችን በማጥራት ሊጸዱ ይችላሉ። አረንጓዴ ቦታዎች ለሁሉም ተደራሽ የሆኑ በሁለቱም አቅጣጫዎች ለመንቀሳቀስ የሚያስችሉ ሰፊ ቦታዎችን ያካተቱ የእግረኛ መንገዶችንና ለብስክሌት የተወሰኑ መንገዶች ሊኖሩት ሲገባ ከሚገናኙ መንገዶች ጋር ካሉ የሞተር አልባ ትራንስፖርት መረቦች ጋር የተቀናጁ መሆን አለባቸው።

ቁልፍ እርምጃዎች

- ▶ የአረንጓዴ መንገዶችን በውሃ አካላትና በወንዞች አካባቢ ቀጣይነት ካላቸው የእግረኞችና የብስክሌት መንገዶች ጋር አብሮ መገንባት

ምስል 23. አረንጓዴ መጓጓዣዎች ለእግረኞችና ለብስክሌት መንገዶች ንጹህ የውሀ መፋለሻዎችን ሊያቀርቡ ይችላሉ

5.4. የመንገድ ላይ መብራቶች

በቂ የሆነ የመንገድ ላይ መብራት እይታን በመጨመር የደኅንነት ስሜትን ይጨምራል። የሞተር አልባ ትራንስፖርት ተጠቃሚዎች አካባቢያቸውን የመቃኘት ችሎታን ጨምሮ ሹፊፍ እግረኞችንና ብስክሌት ጋላቢዎችን የመለየት አቅምን ያጎለብታሉ። የመንገድ ላይ መብራት የወንጀል እንቅስቃሴዎችን ለይቶ ለማሳየት ይጠቅማል። የመንገድ መብራቶችን በትክክለኛ የብርሃን መጠን ዲዛይን ማድረግ የሞተር አልባ ትራንስፖርት ተጠቃሚዎች በማታ በመተማመንና በደኅንነት ስሜት እንዲንቀሳቀሱ እና የሞተር አልባ ትራንስፖርት ተጠቃሚነት እንዲጎለብት ትልቅ አስተዋጽኦ ያበረክታል።

ቁልፍ እርምጃዎች

- ▶ የተበላሹ የመንገድ ላይ መብራቶችን መጠገን እና በአዳዲስ መንገዶች ላይ የመንገድ ላይ መብራቶችን ማስፋፋት
- ▶ ለመንገድ ላይ መብራቶች የጥገና እቅዶችን ማዘጋጀት

5.5. የመንገድ መጋጠሚያዎች ላይ ማሻሻያዎች

የተሻሻሉ የመንገድ መጋጠሚያዎች ዲዛይን የመንገድ ላይ ግጭትን፣ የአካል ጉዳትንና የሕይወት ህልፈትን በከፍተኛ ደረጃ የሚቀንስ ሲሆን የሞተር ትራፊክ ፍሰቱንም ያሻሽላል። ለማቋረጫዎች የተመደቡ ቦታዎች እግረኞች በደኅንነት በመንገድ መጋጠሚያዎች ላይ እንዲያቋርጡ የሚያስችሉ መሆን አለባቸው። እግረኞች መንገድ ለማቋረጥ በቂ ጊዜ እንዲኖራቸው የተሽከርካሪዎች የትራፊክ እንቅስቃሴ በትራፊክ ምልክቶች ቁጥጥር ሊደረግበት ይገባል። የትራፊክ ማረጋገጫ ዘዴዎች ለምሳሌ የፍጥነት መቆጣጠሪያ ጉብታዎች፣ የመኪና ማዞሪያ ጠርዞች ማጥበብ፣ ማዞሪያ ቦታዎችን መገደብ፣ የመንገድ መሄጃ መስመሮች ማጥበብ ለሁሉም የመንገዱ ተጠቃሚዎች ደኅንነት በተለይም ለእግረኞችን ለብስክሌት ጋሳቢዎች እኩል ጠቀሜታን ይሰጣሉ። የተሽከርካሪዎችን ትራፊክ ለመቆጣጠር ከፍተኛ የመንገድ መሀል ቦታ እና የእግረኛ መቆሚያ ቦታዎችን በመጨመር የእግረኞች ቦታ በሞተር ተሽከርካሪዎች እንዳይጨናነቅ ለማድረግ ይቻላል።

የሚከተሉት የዲዛይን ስትራቴጂዎች በጥቅም ላይ ሊውሉ ይችላሉ፤

የመኪና ማዞሪያ ጠርዞ ራዲየስን ማጥበብ፣ የመኪና ማዞሪያ ጠርዞ ራዲየስን ማጥበብ የተሽከርካሪን የመታጠፍ ፍጥነት እና የእግረኞችን የማቋረጫ ርቀት ይቀንሳል። የማዞሪያ ጠርዞ ራዲየስ ስፋት መቀነስ ደኅንነቱ የተጠበቀና እርስ በርስ የተጠጋጋ የእግረኛ ማቋረጫዎችን ለመፍጠር ወሳኝ ሚና ይኖረዋል።

የመንገድ መሀል (ሚዲያን) ቦታ እና የእግረኛ መቆሚያ (ፊፊው-ጅ አይላንድ))፣ በመንገድ መሀል ያለ ማካፊያ እና ከመንገድ ደረጃ ከፍተኛ ስፍራ ሲሆን ይህም ስፍ የመኪና መሄጃ መስመር ስፋትን የሚቀንስ እና የመኪናዎችን ፍጥነት የሚገደብ ይሆናል ይህም የእግረኞችን ደህንነት ከማስጠበቅ አንጻር አስተዋፅኦ ይደርጋል።

ቀጥተኛ የእግረኛ ማቋረጫዎችን መፍጠር፣ በተቻለ መጠን የእግረኛ ማቋረጫዎች ከእግረኛው መንገድ ጋር የተያያዙ መሆን አለባቸው። የማይመቹ መገንጠያዎች ለእግር ጉዞው አካባቢ ምችት የሚነሱ ሁኔታዎችን ያመጣሉ።

የመኪና መንገድ መስመሮችን እና መጋጠሚያዎችን ማጥበብ፣ ጠበብ ያሉ የመንገድ መጋጠሚያዎች የሚገመቱ የተሽከርካሪ እንቅስቃሴዎችን ለመተንበይ እና ለሁሉም ተሽከርካሪዎች ግልጽ የሆነ እይታን ይፈጥራል። የመንገድ ላይ መለያዎች መስመሮችን ማጥበብ የመኪናዎችን ፍጥነት በመቀነስ ከመጋጠሚያዎች በሚወጡ መንገዶች ላይ የተሳለጠ የትራፊክ እንቅስቃሴ እንዲኖር ያደርጋል።

ምስል 24. በአዲስ አበባ የእግረኞችን ደኅንነት ለማረጋገጥ የተሰራ የመንገድ መጋጠሚያዎች ማሻሻያዎች የመኪና የመንገዶች ስፋት መቀነስ እና ለሞተር አልባ ተሽከርካሪዎች አመቺ እንዲሆን የመንገድ መጋጠሚያዎችን ማሻሻል

ጥቅም ላይ ያልዋለን ቦታ ጥቅም ላይ ማዋል፡ ከላይ የተጠቀሱትን ማሻሻያዎች ተከትሎ ከሚፈለገው ቦታች ጥቅም ላይ የዋሉ ቦታዎችን ጥቅም ላይ በማዋል ሕዝባዊ ቦታዎችን መፍጠር፣ ምቹ እና ደኅንነታቸው የተጠበቀ የሕዝብ ትራንስፖርት ማቆሚያ ቦታዎችን እና የተለዩ የንግድ ቦታዎች እንዲስፋፉ ያደርጋል።

ቁልፍ አርምጃዎች

- ▶ ተደጋጋሚ ግጭቶች የሚከሰቱባቸውን የአደጋ ቦታዎች ለመለየት ኤሌክትሮኒክ በሆኑ በመልከዓ ምድር የመንገድ ደኅንነት መረጃዎች የታገዙ የመረጃ ቋቶችን (database) ማዳበር
- ▶ አደገኛ በሆኑ የማቋረጫ ቦታዎች የትራፊክ ማረጋጋት ማሻሻያዎችን ተግባራዊ ማድረግ

5.6. ብስክሌት መጋራት

የብስክሌት መጋራት ስርዓት በኢትዮጵያ ከተሞች አጫጭር ጉዞዎችን ለማድረግ ማገልገል የሚችል ሲሆን በተለይ ወደ ሕዝብ ትራንስፖርት

ምስል 25. የብስክሌት መጋራት አገልግሎት ወደ ሕዝብ ትራንስፖርት የሚያደርስበትን የመጨረሻውን የጉዞ ርቀት ትስስር ሊያሻሽል ይችላል።

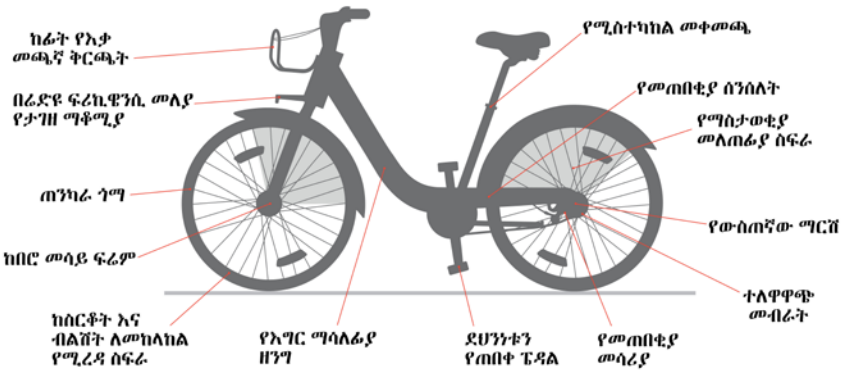
መኖከሪያ ቦታዎች ጤናማ፣ አስተማማኝና ለአየር ንብረት የተመቻ የትራንስፖርት ዓይነት ያቀርባል። የብስክሌት መጋራት ስርዓት ከፍተኛ አቅም ካለው የሕዝብ ትራንስፖርት መረቦች ጋር እንደ የከተማ ፈጣን አውቶስስ እና የታክሲ መኖከሪያ ቦታዎች ጋር በመቀናጀት የተሳለጠ የትራንስፖርት ስርዓት እንዲኖር የሚያበረክተው አስተዋጽኦ ከፍተኛ ነው።

የብስክሌት መጋራት ስርዓት የሚከተሉትን ምርጥ ተሞክሮዎች በተግባር ላይ ያውላል፡

- የአገልግሎት ሽፋን በሚሰጡበት አካባቢ ተጠጋግተው የሚገኙ የመኖከሪያዎች መረብ
- ስርቆትን ለመከላከል እንዲመች ለየት ያሉ መገጣጠሚያዎችና መጠኖች ያሏቸውን ብስክሌቶች ዲዛይን መጠቀም
- የጣቢያውን ሰራተኞች እገዛ ሳይፈልጉ ተጠቃሚዎች የብስክሌቶቹን ደህንነት እንዲያረጋግጡ የሚያስችላቸው አውቶማቲክ የመቆለፊያ ዘዴዎች መጠቀም
- የመረጃ ቴክኖሎጂ ስርዓቶች ብስክሌቱ ከየት እንደተነሳ፣ ወዴት እንደሚመለስ እና የተጠቃሚውን ማንነት ለመለየት በሚያስችል ደረጃ መጠቀም

- የጣቢያውን ትክክለኛ የመያዝ አቅም በጂ. ፒ ኦር ኤስ (ጄኔራል ፓኬት ራዲዮ ሰርቪስ) በመገምገም የብስክሌቶችን ስርጭት እንዲያመላክት ማድረግ
- በየጊዜው ትክክለኛ መረጃዎችን በተለያዩ ድረ-ገጻች፣ የሞባይል ስልክ እና ወይም በቀጥታ በአየር ላይ የሚገኙ ጣቢያዎችን በመጠቀም ለተጠቃሚዎች ማድረስ
- በብስክሌቶችና በጣቢያዎች ላይ የማስታወቂያ ቦታዎችን መተው (ስርዓቱን ለሚመራው አካል ወይም ከተማ የገቢ ምንጭ መሆን ይችላል)፤
- አጫጭር ጉዞዎችን የሚያበረታቱ የዋጋ ተመኖች በመጠቀም በአንድ ቀን በብስክሌት የሚደረገውን የጉዞ ብዛት ለመጨመር ይጠቅማል።

የብስክሌት ጣቢያዎች በቅርብ ርቀት መገኘት ያለባቸው ሲሆን የሕዝብ ትራንስፖርት መናኸሪያዎች፣ ቢሮዎች እና ተቋማት፣ የጤና አገልግሎት መስጫ ተቋማት፣ የትምህርት ተቋማት፣ ባሕላዊ መናኸሪያዎችንና የቱሪስት መዳረሻዎችን የሚያገለግሉ መሆን አለባቸው። የብስክሌት መጋራት የሕዝብ ትራንስፖርት የሚጠቀሙ ሰራተኞች የመጨረሻ መዳረሻቸው ላይ ለመድረስ የሚያገለግላቸው ሲሆን በቀን ውስጥ አጭር ጉዞ ማድረግ የሚጠበቅበቅባቸው ተማሪዎችና ሰራተኞች እና የከተማዋን

ምስል 26. የተለየ ፣ ቦታን ያማከለ፣ ተለዋዋጭ የሆነ የብስክሌት ዲዛይን ወሳኝ ሲሆን እንዲህ ዓይነቱ ዲዛይን ለብስክሌቱ ብራንድ እውቅና የሚጨምር ሲሆን ብስክሌቱን ማንኛውም ሰው እንዲጠቀምበት ለማድረግ ያስችላል።

ማዕከላት ለመጎብኘት ለሚፈልጉ ቱሪስቶች የመጨረሻ ማይል አማራጭ ሆኖ ያገለግላል። የምዝገባ ስርዓቱ በተለይ ለጥቃት ሊጋለጡ የሚችሉ ተጠቃሚዎችን የጥበቃ አገልግሎት ማቅረብ አለበት። የተጠቃሚ ምዝገባ፣ ክፍያ እና ስርዓቱን ለማስተዳደር የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችን በመጠቀም የብስክሌት መጋራት ስርዓቶች ከመግዛት አቅም፣ ክሬዲት/ዴቢት ካርድ አልገባም ከማለት፣ የስማርት ስልኮች አገባብ እና ከደገነት ጋር የተያያዙ እንቅፋቶችን ለመቋቋም ይቻላል።

የመሰናዶ ተግባራትን በተመለከተ የአካባቢው ባለሥልጣናት የግል ኦፕሬተሮች የብስክሌት መጋራት ሥርዓቱን እንዲዘረጉላቸው እና በታቀደለት ጊዜ የቀን ተቀን ስራዎችን እንዲቆጣጠሩ እና የእድሳት ስራ እንዲያካሂዱ መቅጠር ይችላሉ። የብስክሌት መጋራት ስርዓቶች ከተለያዩ ምንጮች በሚገኙ የገንዘብ ምንጮች መታገዝ የሚችሉ ሲሆን ማስታወቂያ፣ ስፕሪንገን፣ የተጠቃሚ ክፍያዎች፣ እና የከተማውን በጀት ያካትታሉ። የብስክሌት ማጋራቱን የማስጀመር ሥነ ሥርዓት በርካታ ተጠቃሚዎችን የሚያበረታታ የሕዝብ ግንኙነትና የማስታወቂያ ስራዎች በመስራት በዚህ ሥርዓት በተለይ ሴቶች ተጠቃሚ እንዲሆኑና በከተማው ጠንካራ የብስክሌት መጋለብ ባህል እንዲዳብር የሚያደርጉ ተግባራት መስራት ይገባል።

ቁልፍ እርምጃዎች

- ▶ የብስክሌት መጋራት ሥርዓቱን በተጠጋጋ በርካታ ተግባራት በሚከናወኑባቸው የመጀመሪያና ሁለተኛ ደረጃ ከተሞች ቦታዎች ላይ በማድረግ ለአጭጭር ጉዞዎችና ለሕዝብ ትራንስፖርት የመጨረሻ መዳረሻ ትስስር በመሆን እንዲያገለግሉ ማድረግ

5.7. የብስክሌት ኪራይ

የብስክሌት ኪራይ ብስክሌቶችን ለአጭርና ለመካከለኛ ጊዜ ምንም ዓይነት የተወሳሰበ ቴክኖሎጂና የመረጃ ስርዓት መጠቀም ሳያስፈልግ አገልግሎት የሚሰጥበትና ለግለሰቦች ተደራሽ የሆነ ስርዓት ነው። ስርዓቱ አስተማማኝነትን ለማረጋገጥ የመታወቂያ ሰነዶችን እና ግለሰባዊ መረጃዎችን በመውሰድ ምርመራዎችን የሚያደርግና በወረቀት በሚሰራ ስራ ላይ የተመሰረተ ስርዓት ነው። የብስክሌት ኪራይ በአገሪቱ በርካታ ከተሞች አሁንም በጥቅም ላይ እየዋለ ይገኛል። በትናንሽ ከተሞች የብስክሌቶችን ዋጋ በመቀነስ ወይም የስራውን ሂደት በማገዝ መንግስት እገዛ ቢያደርግ የብስክሌት ኪራይ ስርዓትን ለማሳደግ ይስችላል። የአካባቢው ባለስልጣናት ለብስክሌት ብቻ የተለዩ የመንገድ ቦታዎችን በመፍቀድ ለተጠቃሚውም ስለ

ምስል 27. በጎንደር ከተማ የብስክሌት ኪራይ አገልግሎት።

ኪራይ ተቋማቱ ቦታ ካርታ እና የዋጋ ዝርዝር በማሳወቅ የብስክሌት ኪራይ በሰፊው የሚታወቅ አገልግሎት እንዲሆን ማድረግ ይችላሉ። በኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ ላይ የተመሰረተ የብስክሌት መጋራት ስርዓት ለሌላቸው ትናንሽ ከተሞች የብስክሌት ኪራይ አማራጫቸውን ለማስፋት እርምጃዎች መወሰድ አለባቸው።

ቁልፍ እርምጃዎች

- ▶ የብስክሌት ኪራይ ስርዓቶችን እውቅና ማሻሻልና አገልግሎታቸውን ማሳደግ

5.8. የንግድ ፖሊሲዎች

በተለምዶ ብስክሌቶች የቅንጦት እቃ ተደርገው ስለሚቆጠሩ የ20 በመቶ የገቢ ታሪፍ ተጥሎባቸዋል። ከፍተኛ የጥራት ደረጃ ያላቸው ብስክሌቶችን ተደራሽነት ለማሳደግ በብስክሌቶች ላይ የተጣለው ቀረጥ መነሳት አለበት።

ቁልፍ እርምጃዎች

- ▶ ከውጭ በሚገቡ ብስክሌቶች እና የብስክሌት መለዋወጫዎች ላይ የተጣለው ታሪፍ እንዲነሳ ማድረግ

5.9. የመንገድ ዲዛይን ስታንዳርዶችን እንደገና ማየት

አሁን ያሉት የመንገድ ዲዛይን ስታንዳርዶች የኢትዮጵያ መንገዶች ባለስልጣን የሚጠቀምበትን ጂኦሜትሪክ ዲዛይን ማኑዋል፣ የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር ለኢትዮጵያ የከተማ ማዕከላት የሚጠቀምበት የመንገዶች ስታንዳርድ፣ የአዲስ አበባ የከተማ መንገዶች ባለስልጣን ዲዛይን ማኑዋሎች እና የከተማ አስተዳደሮች የሚገለገሉባቸው ማስተር ፕላኖችን ያካትታሉ። በርካታ ማኑዋሎችና ስታንዳርዶች መኖራቸውን በምናይበት ጊዜ ዋነኛው ተግዳሮት ፕሮጀክቶች ሲሰሩ ተመሳሳይ የሆነ ዲዛይን በተለያዩ አማካሪዎችና ኮንትራክተሮች የመተግበሩ ጉዳይ እንደሆነ ግልጽ ነው። ለከተሞች መንገዶች ዲዛይን የሞተር አልባ ትራንስፖርት አገልግሎቶችን መልካም ተሞክሮዎችን የሚያንጸባርቅ የተጠናከረ የዲዛይን ስታንዳርድ ያስፈልጋል። በኢትዮጵያ መንገዶች ባለሥልጣን፣ በከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር እና በሌሎችም የሚመለከታቸው ኤጀንሲዎች ተቀባይነት ያገኘ ተመሳሳይ ስታንዳርድ ወጥ የሆነ ከፍተኛ ደረጃ ያለው የሞተር አልባ ትራንስፖርት ዲዛይኖች እንዲኖሩ ያስችላል።

ቁልፍ እርምጃዎች

- ▶ በኢትዮጵያ መንገዶች ባለሥልጣን፣ በከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር፣ በክልሎች የመንገድ ባለሥልጣናትና በአካባቢ ባለሥልጣናት በጥቅም ላይ ሊውል የሚችል ወጥነት ያለው የከተሞች መንገዶች ዲዛይን ማኑዋል በማዘጋጀት የከተማ መንገዶችን ዲዛይንና ግንባታ አቅጣጫ መስጠት

5.10. የመኪና ማቆሚያ አስተዳደር

በመንገድ ላይ መኪና ማቆም ሊፈቀድ የሚገባው ቅድሚያ ለሚሰጣቸው የማጓጓዣ ዓይነቶች ማለትም የእግር ጉዞ፣ ብስክሌት መጋለብ፣ እና የሕዝብ

ምስል 28. ቦላርዶች በእግረኛ ቦታዎች አካባቢ መኪኖች እንዳይቆሙ ለመከላከል ይረዳሉ። አዲስ አበባ

ትራንስፖርት ዘዴዎች በበቂ ሁኔታ ከቀረቡ በኋላ መሆን አለበት። በመንገድ ላይ የተሸከርካሪ ማቆም አገልግሎት በሚሰጥበት ቦታ ገበያውን መሰረት ያደረገ የተሸከርካሪ ማቆሚያ ክፍያን መተግበር የማቆም ፍላጎትን ለመቆጣጠር ያስችላል። በተጨማሪም ጠንካራ የሆነ የተሸከርካሪ ማቆሚያ ደንብ እና ማስፈጸሚያ ስልቶች የእግረኛ እና የብስክሌት አገልግሎት መስጫዎች አንድ ጊዜ ከተገነቡ በኋላ ደኅንነታቸው የተጠበቀ እና ከጣልቃ ጉዞነት የጸዱ እንዲሆኑ ለማድረግ ይጠቅማል። ከጊዜ በኋላ መንገድ ላይ ተሸከርካሪ የመቆም ጥቅምና ጉዳቱ ሲታወቅ በቀጣይ የመንገዱን ቦታ ለዘላቂ የትራንስፖርት ዓይነቶች ለማዋልና የግል ሞተር ተሸከርካሪዎችን ቁጥር ለማስተዳደር ያገለግላል።

እየጨመረ ያለው የተሸከርካሪዎች ቁጥር የመኪና ማቆሚያ ቦታዎች ፍላጎት እንዲጨምር አድርጎታል። አንዳንድ የአካባቢ ባለሥልጣናት ከግል አፕሬትሎች ጋር ውል በመግባት የመኪና ማቆሚያ ክፍያ በከተሞች ማዕከላት እንዲሰበሰብ ያደርጋሉ። ከዋና ዋና የከተሞች ንግድ ማዕከላት ውጪ የመኪና ማቆሚያ አገልግሎት በአብዛኛው መደበኛ ህግጋት የሌሉት በግብር ይውጣ የሚሰራ ነው። አብዛኛውን ጊዜ ተሸከርካሪዎች በእግረኛ መንገድ ላይ ስለሚቆሙ እግረኞች በዋናው መንገድ ላይ እንዲጓዙ ያስገድዷቸዋል። የመኪና ማቆሚያ አገልግሎት መርሆዎች በግልጽ የተቀመጡ ባለመሆናቸው አስገዳጅነታቸው በስምምነት ላይ የተመሰረተ ይሆናል። ከዋናዋና የከተሞች የንግድ ማዕከላት ውጪ መኪኖች የሚቆሙት በነጻ ሲሆን ከተሞች በጠቃሚ

የሕዝብ ቦታዎች ላይ ከሚቆሙ የግል ተሽከርካሪዎች ምንም ዓይነት ገቢ እያገኙ አይደሉም።

ስለመኪና ማቆሚያ መርሆዎች እና የተመን ደረጃዎች ግልጽ የሆነና ተለዋዋጭነት የሌለው የደንበኛ መረጃ ለውጤታማ የመኪና ማቆሚያ አስተዳደር ወሳኝ ነው። የመኪና ማቆም ፍላጎት ከፍተኛ በሆነባቸው አካባቢዎች የሚወሰነው ተመን ፍላጎቱ ዝቅተኛ ከሆነባቸው ቦታዎች ጋር ሲነጻጸር ከፍተኛ መሆን አለበት። ከተሽከርካሪ ማቆሚያ ክፍያ የሚገኝ ገቢ የጎዳና ላይ እንቅስቃሴዎችን ለማሻሻል ለሚደረጉ ስራዎች የአዲሱን የሞተር አልባ ትራንስፖርት ግንባታና ከዚህ ቀደም የተሰሩትን እድሳት እንዲሁም የዛሬዎች ተከላን ለማካሄድ ይጠቅማል።

ብቁ እና ውጤታማ የመኪና ማቆሚያ አስተዳደር ስርዓት የሚከተሉት ገጽታዎች ሊኖሩት ይገባል፡-

- በመኪና ማቆሚያ ቦታ የሚሰሩ የመስክ ሰራተኞች የአገልግሎት ክፍያ ለመቀበልና ለማስገደድ በእጅ የሚይዟቸው መሳሪያዎች፤
- የስራ ቁጥጥር ሶፍትዌር በመስክ ስራ አስፈጻሚዎች፣ በስርዓቱ የሥራ መሪዎች እና በከተማው አስተዳደር መካከል እንደ አገናኝ ያገለግላሉ።
- የመንገድ ላይ ምልክቶች በእያንዳንዱ የመንገድ ጠርዝ ላይ የተሽከርካሪ ማቆሚያ ቋሚ ምልክቶች ያካተቱ ህጎችን እንዲሁም በአሽከርካሪዎች አጠገብ የሚገኙት የተሽከርካሪ ማቆሚያ አገልግሎት መስጫዎች ቦታ እንዳላቸውና እንደሌላቸው የሚያመለክቱ መልዕክቶችን የሚያሳዩ ቦርዶች ሊሆኑ ይገባል።
- የደንበኞች አገልግሎት ሱቆች ወሳኝ በሆኑ ቦታዎች የተዘጋጀና ለተሽከርካሪ ባለንብረቶች አስፈላጊውን እገዛ የሚያደርጉ ወይም መረጃ የሚሰጡ ሊሆኑ ይገባል።
- ያለማቋረጥ የሚሰራ የስልክ መስመር(ሆትላይን) በተሽከርካሪ ባለንብረቶችና በከተማው አስተዳደር መካከል ግንኙነቶችን ለማሳለጥ አስፈላጊ ግብዓት ነው።
- የሞባይል አፕሊኬሽኖች ክፍት ስለሆኑ የማቆሚያ ቦታዎችና ስለማቆሚያ ክፍያ መረጃ እንዲሰጡ ተደርገው ሊዘጋጁ ይገባል።

የመኪና ማቆሚያ ቦታዎች ደንብ ማስከበር በኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ ላይ የተመሰረተ የደንብ ማስከበር ወኪሎች ላይ ቁጥጥር በማድረግ መሻሻል ይችላል። በዚህ ስርዓት አማካኝነት የአካባቢው ባለሥልጣናት ቋሚ የሆነ የደንብ ማስከበር መረጃዎች ለምሳሌ የተመረመሩ ተሽከርካሪዎች ቁጥር፣ የአከፋፈል ሁኔታ እና የደንብ ማስከበር እንቅስቃሴዎች ላይ የተማላ መረጃ እንዲደርሳቸው ማድረግ ይቻላል። የተናጠል ሰራተኞች ጂ.ፒ.ኤስን መሰረት ያደረገ ሥርዓት በመጠቀም በእያንዳንዱ ሰዓት መፈተሽ ያለባቸውን የአነስተኛ

ምስል 29. የመኪና ማቆሚያ እና የቁሳቁስ ማስቀመጫ ስፍራዎችን ለመንገድ ላይ ንግድ ማዋል ለአግረኛ ንፁህ መጓጓዣ ስፍራዎችን እንዲኖር ያደርጋል።

ተሽከርካሪዎች ቁጥር በመያዝ የሚከታተሏቸው ይሆናል። በሞተር አልባ ትራንስፖርት ቦታዎች ላይ የሚቆሙ ተሽከርካሪዎችና ለማቆሚያ ተብለው ባልተለዩ ቦታዎች ላይ የሚቆሙ መኪኖች ከባድ ቅጣት ሊጣልባቸውና እንዳ ሊደረግባቸው ይገባል።

መካከለኛና ትልቅ በሆኑ ከተሞች የንግድ ስራ በሚበዛባቸው መንገዶች ላይ የመኪና ማቆሚያ አስተዳደሩን ስርዓት ማስተዋወቅ ይቻላል። ይህን ተግባራዊ ከማድረግ በፊት ስለእያንዳንዱ ከተማ ጥናት የሚጠይቅ ሲሆን ያለውን ፍላጎት ለይቶ ማወቅ የመኪና ማቆሚያ ክፍያን መጠን ለመወሰን ይረዳል።

- ቁልፍ አርምጃዎች**
- ▶ በኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ ላይ የተመሰረተና ፍላጎትን ማዕከል አድርጎ በተተመነ ዋጋ የመንገድ ላይ የመኪና ማቆሚያ ስርዓቶችን ማስተዋቅ
 - ▶ በአግረኛ መንገዶች ላይ የመኪና መቆምን ለመከላከል ቦላርዶችን መዘርጋት

5.11. የጎዳና ላይ ንግድ አስተዳደር

የጎዳና ላይ ንግድ ለብዙኃን የኢትዮጵያ ነዋሪዎች የገቢ ምንጭ ከመሆኑም በላይ በመንገድ ላይ ከሚደረጉት እንቅስቃሴዎች ወሳኙን ስፍራ ይወስዳል። የመንገድ ላይ ንግድ ለመንገዶቹ ሕይወት ከመስጠትም አልፎ ለእግረኞች ደኅንነቱ የተጠበቀ ሲሆን እግረኞች ወደ የመድረሻቸው ከመድረሳቸው በፊት አስፈላጊ እቃዎችንና አገልግሎቶችን እንዲያገኙ ያስችላቸዋል።

በመንገድ ላይ ለሚደረጉ የንግድ እንቅስቃሴዎች የተለዩ ቦታዎች በግልጽ መለየት ያስፈልጋል። የአካባቢ ባለሥልጣናት ለመንገድ ላይ ነጋዴዎች ፈቃድ መስጠት የሚችሉ ሲሆን፣ ንግድ ለሚካሄድባቸው ቦታዎች ወጥ የሆነ የመቆሚያ ቦታ ማዘጋጀት፣ እና የንግድ ቦታዎች በተፈለገው ሁኔታ እየሰሩ ለመሆኑ ቁጥጥር ማድረግ ይኖርባቸዋል። የአካባቢ ባለሥልጣናት የቆሻሻ ማጠራቀሚያ እቃዎችን ማቅረብና ነጋዴዎች አካባቢያቸውን በንጽህና መጠበቃቸውንና በእግረኛ መንገዶች ላይ ሰርገው አለመግባታቸውን ማረጋገጥ አለባቸው። የአካባቢ ባለሥልጣናት ለአስተዳደር ይመች ዘንድ ነጋዴዎች ማኅበራትን እንዲመሰርቱ ሊያበረታቷቸው ይገባል።

ቁልፍ እርምጃዎች

- ▶ ነጋዴዎች ማኅበራት እንዲመሰርቱ ከነጋዴዎቹ ጋር መስራት
- ▶ በኢትዮጵያ ከተሞች የጎዳና ላይ ንግድ አስተዳደር ፕሮግራሞችን መዘርጋት

5.12. በጋማ ከብቶች የሚጎተቱ ተሽከርካሪዎች

በአብዛኞቹ የአገሪቱ ክልሎች በጋማ ከብቶች የሚጎተቱ ተሽከርካሪዎች እቃዎችን ከቦታ ቦታ ለማጓጓዝና መደበኛ ያልሆነ የትራንስፖርት አገልግሎት በመስጠት በጥቅም ላይ ይውላሉ። በአሁኖቹ፣ በስቅሎቶችና በፈረሰኞች የሚጎተቱ ጋሪዎች እቃዎችን በአጭር ርቀት ማለትም ከ-3 ኪ.ሜ ያህል ለማጓጓዝ ያገለግላሉ። በተጨማሪም ከ10 እስከ 20 ኪ.ሜ ከሚርቁ የከገጠ ሰፈሮች ወደ ገበያ ማዕከላት ምርቶችን ለማመላለስም በጥቅም ላይ ይውላሉ።

ደኅንነትን ለማሻሻል ከፍተኛ መጠን ያለው የጋማ ከብቶች የትራንስፖርት እንቅስቃሴ በሚበዛባቸው ዋና ዋና መንገዶች ላይ ጋሪዎቹ ሊጠቀሙባቸው የሚችሏቸው የጎን የተለዩ መንገዶችን ማካተት ይቻላል። ፍጥነታቸውን እና

ይዘታቸውን ቀንሰው ለሚሄዱ የጋማ ኩባት ተሽከርካሪዎች የተዘጋጀውን የጥግ መንገድ ከሞተር ተሽከርካሪዎች ጋር በጋራ መጠቀም ይቻላል። በብሔራዊ ደረጃ የሚዘጋጅ የዲዛይን መመሪያ እነዚህን የእንስሳት ጋሪዎች እንደ አንድ የእንቅስቃሴ ዘዴ በመቁጠር በቂ የሆነ ትኩረት በመስጠት ሊያካትታቸው ይገባል።

ቁልፍ እርምጃዎች

- ▶ በእንስሳት የሚጎተቱ ተሽከርካሪዎችን ደኅንነት ማሻሻልን ከግምት ያስገባ የመንገድ ዲዛይን ማዘጋጀት

ምስል 30. ከመኪና ነጻ ቀን በልደታ አካባቢ

ምስል 31. በአዲስ አበባ ከመኪና ነጻ ቀን

5.13. የሕዝብ ግንኙነትና ተደራሽነት

የሕዝብ ግንኙነትና አሳታፊ እንቅስቃሴዎች ለሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂ የሕዝብ ድጋፍ በመገንባት ረገድ ቁልፍ ሚና ይጫወታሉ። ስለ ሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂ እና የሕዝብ እንቅስቃሴዎች የሚተላለፉ ውጤታማ መልዕክቶች ሞተር አልባ ትራንስፖርት ለመጠቀም ተነሳሽነትን የሚጨምሩ ሲሆን የአግር ጉዞንና ብስክሌት መጋለብን እንደ አንድ የትራንስፖርት ዓይነት የመቀበል ባህልን ለማዳበር ያስችላሉ። በተጨማሪም የከተማው ነዋሪዎች፣ የንግድ ማህበረሰብ እና ሌሎችም የሚመለከታቸው አካላት በመንገዶቹ እቅድ እና ዲዛይን ጊዜ የሚሳተፉ ከሆነ ግልጽ የሆነ አሰራርን በማዳበር ማህበረሰቡ እነዚህ ቦታዎችን አዘውትሮ እንዲጠቀምና ለሕዝብ ቦታዎች የባለቤትነት መንፈስ እንዲያደርግ ያደርጋል። የሕዝብ ግንኙነትና የተደራሽነት እንቅስቃሴዎች የሚከተሉትን ሊያካትት ይችላል፡

- ከተሽከርካሪ ነጻ የመንገድ ፕሮግራም ፡- መንገዶች ለሁሉም ተጠቃሚዎች ፍትህዊ እና እኩል ተደራሽ ይሆናሉ የሚለውን ሀሳብ ለማስተዋወቅ ይጠቅማል። በእነዚህ ፕሮግራሞች ጊዜ የግል የሞተር ተሽከርካሪዎች ለጊዜው እንዳይንቀሳቀሱ ስለሚታገዱ መንገዶች ለአግረኞችና ለብስክሌት ጋለቢዎች ብቻ ክፍት ይሆናሉ። በነጻ መንገዶች ፕሮግራም ወቅት የአካል

ብቃትና የጤና ፕሮግራሞች፣ የዳንስ ትምህርቶች፣ የብስክሌት ጥገና ክሊኒኮች፣ የመዝናኛና የሥነ-ጥበብ ፕሮግራሞች ሊካተቱ ይችላሉ። አዲስ አበባ ከተሽከርካሪ ነጻ መንገዶች ቀናትን ውጤታማ በሆነ መልኩ መተግበር የቻለች ሲሆን የንቁ ትራንስፖርት ጠቀሜታንም ለማሳየት ተችሏል።

- የገበያ ቅስቀሳ በእግር ጉዞና በብስክሌት የመንቀሳቀስን ሁኔታ ከፍ በማድረግ የከተማዋን ብስክሌት የመጋራት ስርዓት የሚያበረታቱ ሲሆን ይህ በበኩሉ የሞተር ተሽከርካሪ ሹፌሮች ደኅንነቱ በተጠበቀ ሁኔታ እንዲያሸከረክሩም ያበረታታል። በርካታ የህብረተሰብ ክፍሎችን ለመድረስ እነዚህን መሰል ዘመቻዎች የተለያዩ የመልዕክት ማስተላለፊያ መንገዶችን፣ ቴሌቪዥን፣ ሬዲዮ፣ የህትመት ውጤቶችን እና ማኅበራዊ ሚዲያውን መጠቀም አለባቸው።
- የብስክሌት ስልጠናዎች ደኅንነቱ የተጠበቀ የብስክሌት አነዳድ ቴክኒኮችን ሊያስተዋውቁና አዳዲስ ተጠቃሚዎች በተለይ ሴቶችና ወጣቶች ብስክሌት መጋለብን እንዲደፍሩ ሊያበረታቱ ይችላሉ።
- ዘላቂ የእንቅስቃሴ ቀኖች / ሰስቴኔብል ሞቢሊቲ ቀኖች ለመንግስት ቢሮ ሰራተኞች የከተማዋን መሀንዲሶችና እቅድ አውጪዎች በሞተር አልባ ትራንስፖርት እና በህዝብ ትራንስፖርት ተጠቃሚዎች ያጋጠማቸውን ሁኔታ የሚያስተዋውቁባቸው ሲሆን ለመንግስት ቢሮ ሰራተኞች “ራሳቸው ምሳሌ እንዲሆኑ” እድል ይሰጣቸዋል።
- የከተማ ባለሥልጣኖች ብስክሌት ሲጠቀሙ መታየት የፖሊስ አካላትን አካቶ የብስክሌት ተጠቃሚነትን ገጽታ ሊቀይር ይችላል።
- አሳታፊ የእቅድ ማውጣት እንቅስቃሴዎች የማህበረሰቡ ክፍሎች ለሞተር አልባ ትራንስፖርት ፕሮጀክቶች እቅድ እና ዲዛይን ሲሰራ ግብዓት ለመስጠት እንዲችሉ እድል ይፈጥራቸዋል። የኢትዮጵያ መንግስት የመረጃ ተደራሽነትን ለማሻሻል ክፍት የሆነ የመረጃ ፖሊሲ ይጠቀማል። የሞተር አልባ ትራንስፖርት ማህበራዊና አካባቢያዊ ጥቅሞች ከተጠቃሚዎቹም በላይ ልቆ የሚሄድ ጉዳይ ስለሆነ የሚመለከታቸውን አካላት ማሳተፍ የሞተር አልባ ትራንስፖርት ተጠቃሚ ያልሆኑትንም ጨምሮ ስትራቴጂውን ተግባራዊ ለማድረግ የራሱን አስተዋጽኦ ያበረክታል።
- የሞተር አልባ ትራንስፖርት ሽልማቶች ለአካባቢ ባለሥልጣናት መለገስ የኢትዮጵያ መንግስት በዓመት አንድ ጊዜ የሚዘጋጅ የሞተር አልባ ትራንስፖርትን በእቅድ፣ በትግበራ፣ እና በአቅርቦቶቹ ላይ ጥገና በማድረግ በተሻለ ሁኔታ ያሳኩ ከተሞችን የሚያበረታታ የሽልማት ሥነ-ሥርዓት ለማዘጋጀት ይችላል።

ምስል 32. እንቅስቃሴ የበዛበት የህንፃ ገፅታ እና ቅይጥ ህንፃዎች ለእግረኛ እንቅስቃሴ በቀን ውስጥ በሁሉም ሰዐታት ንቁ ይሆናሉ።

ቁልፍ እርምጃዎች

- ▶ በኢትዮጵያ ከተሞችና ትናንሽ የገጠር ማዕከላት ቢያንስ በወር አንድ ቀን እሁድ ከመኪና ፍሰት ነጻ የሆኑ ቀናትን ማዘጋጀት
- ▶ ለመንግስት ሰራተኞችና ለአካባቢው ባለሥልጣን ሰራተኞች በወር አንድ ጊዜ ዘላቂ የእንቅስቃሴ ቀናት መመደብ (የእግር ጉዞ፣ ብስክሌት ግልቢያ ወይም የሕዝብ ትራንስፖርት)

5.14. የሕንጻ ቁጥጥርና የከተማ ፕላን ደንቦችን መገምገም

በእግረኛ መንገዶች ዙሪያ የሚገኙ ግንባታዎች ለእግረኛ ጉዞ አመቺ መሆን አለባቸው። የእግረኛ ጉዞ ምቹ እና የበለጠ አስደሳች የሚሆነው ከመንገዱ ጎን ሰዎች ሲኖሩባቸው፣ ሲጌጡ እና በጠቃሚ የምድር ቤት አገልግሎቶች ለምሳሌ

ምስል 33. በሚገባ የተሳሰረ የመንገዶች መረብ ለሞተር አልባ ትራንስፖርት ተጠቃሚዎች የተሻሻለ ተደራሽነትን ያመጣል።

በካሬና ሬስቱራንት በመሳሰሉት ሲታጀቡ ነው። አገልግሎቶቹ ለሚንቀሳቀሱ እግረኞች እና ብስክሌት ጋላቢዎች ቅርብ በመሆናቸው የአካባቢው ሽያጭ እንዲታወቅ በማድረግ ከፍተኛ የሆነ የኢኮኖሚ ጥቅሞችን ያመጣል።

የሥነ-ሕንጻ ክፍሎች ለምሳሌ የሕንጻ እና የመንገድ መካከል ያለ ቦታን ፣ የሕንጻው ከፍታ ምጣኔ ከጎዳናው ስፋት አንፃር ፣ የሕንጻው ግንባታ የመንገድ መዳረሻ ጋር አብሮ የሚሄድ መሆን፣ የበሮች እና መስኮቶች ብዛት፣ የእግረኛ መንገድ ቦታዎች ጥራት እና ደኅንነት ላይ ጉልህ ተጽእኖ አላቸው። ሙሉ ለሙሉ የገጠሙ የግቢ ግድግዳዎች መንገዶችን ከግል አገልግሎት በመለየት ለእግረኞች ምቹ ያልሆነ ሁኔታዎች እንዲኖሩ ያደርጋሉ። በተመሳሳይም የመኪና ማቆሚያ ቦታዎች አቀማመጥ በእግረኛ መንገዶች ላይ የሚኖረውን የመኪና ማቆሚያ ችግሮች ይጨምራሉ። የሕንጻ ቁጥጥር መመሪያዎች ከጊዜው ጋር መሻሻልና የግል ልማቶች ለሕዝባዊ ቦታዎች ልማት የራሳቸውን አስተዋጽኦ የሚያበረክቱ እንጂ የተለዩ አንቅስቃሴዎችን የሚያደርጉ ስፍራዎች አለመሆናቸው መረጋገጥ ይኖርበታል። ከሕንጻ የፊት ለፊት ገጻች በተጨማሪም ለሞተር አልባ ትራንስፖርት ተጠቃሚዎች ተንቀሳቃሽነት ሊላኛው ቁልፍ ጉዳይ መንገዶች እና የእግር መንገዶች በሚገባ የተገናኙ እንዲሆኑ ለማድረግ ከፍተኛ ንጽጽር ያላቸው የመንገድ መጋጠሚያዎች ከመንገዱ ጋር መገናኘት ያለባቸው መሆኑ ነው።

ለሰዎች የሚሰማሙ መንገዶች ተብለው የሚመከሩት ከፍተኛ የብሎክ ስፋት 100 ሜትር መሆን አለበት። 2 ቅድሚያ የሚሰጣቸው የመንገድ አገናኞች ለጉዞ ጥሩ የሆኑ መረቦችን የሚፈጥሩ ሲሆን ይህም እግረኛ ብቻ የሚጓዝባቸውን ጎዳናዎች ያካትታል። ጥሩ የሆነ የእግረኛ ጉዞ እና የብስክሌት መንገድ መረብ የጉዞ ርቀቶችን ለመቀነስ የሚጠቅም ሲሆን የሕዝብ ትራንስፖርት ተደራሽነትንም ያሻሽላል። የመሬት አጠቃቀም ፖሊሲዎች ትራንስፖርት ተኮር ልማት (TOD) በእግር ጉዞ ርቀት (ማለትም 500 ሜትር) ውስጥ የብዙኃን ፈጣን ትራንስፖርት አጠቃቀምን ማግኘትን ማበረታታት አለባቸው። የትራንስፖርት ተኮር ልማት ፖሊሲዎች በተመጣጣኝ ዋጋ የሚገኙ ቤቶችን ማመላከት፣ ለጋራ መጠቀሚያዎች ማበረታቻ መስጠት፣ እና የመንገድ ዳር የመኪና ማቆሚያ በዎች ላይ ገደብ ማድረግን ሊያካትቱ ይችላሉ። እነዚህ ከላይ የተጠቀሱት መመሪያዎች የጋራ መኖሪያ ቤቶች ፕሮጀክቶች ዲዛይን እና ንድፍ በሚዘጋጅበት ጊዜ ከግምት ሊወሰዱ ይገባቸዋል።

ቁልፍ እርምጃዎች

- ▶ የሕንጻ ቁጥጥርና የከተማ ፕላን ደንቦች መመሪያዎች፡ የእያንዳንዱ አካባቢ ባለሥልጣን የሕንጻ ቁጥጥርና የአቅድ ደንቦችና መመሪያዎችን እንደገና ማየትና ከፊት ለፊት ንቁ የሆኑ ገጽታዎችን ማበረታታት፣ የቀነሰ በመንገድ እና ግንባታ ቦታ መካከል ያለ ስፍራ እንዲኖር በማድረግ በሕንጻው የሚገኙ ቦታዎችን ለእግረኞች ተደራሽ እንዲሆኑ በማድረግ፣ በገበያ ቦታዎች የሚገኙ አካባቢዎችንም ጭምር በ100 ሜትር የብሎክ ስፋት በመገደብ ወደፊት ለሚደረጉ ልማታዊ ስራዎች መቆጣጠር አለባቸው።
- ▶ የመሬት አጠቃቀም ፖሊሲዎች፡ ማስተር ፕላኖች በየ500 ሜትር ከፍተኛ ጥግግት ያላቸው ልማቶች አሁን በሥራ ላይ ያሉና የታቀዱ የብዙኃን የፍጥነት ትራንስፖርት ቦታዎችን ማካተት አለባቸው። ትራንስፖርት ተኮር ልማት ክፍሎች በተመጣጣኝ ዋጋ የሚገኙ ቤቶችን፣ ተጠጋግተው በብዛት የሚኖሩትንና ከመንገድ ውጭ የመኪና ማቆሚያ ህጎችን ማካተት አለባቸው።

5.15. የሞቢሊቲ ፕላን መመሪያዎች

ዘላቂነት ያላቸው የሞቢሊቲ ፕላኖች በአካባቢ ደረጃ እንቅስቃሴን ለማሻሻል እና የመዋዕለ ንዋይ ፍሰቶች ቅድሚያ በሚሰጣቸው ቦታ እንዲውሉ የሚጫወቱት ማና ከፍተኛ ነው። የአማካሪዎችን ስራዎች ለመምራትና

ምስል 34. በባህር ዳር ንቁ እንቅስቃሴ ያለበት መንገድ።

የሚጠበቁ የእንቅስቃሴ እቅድ የጥራት ደረጃዎችን ለይቶ ለማስቀመጥ መመሪያዎች ሊዘጋጁ ይገባል። መመሪያዎቹ መረጃ ከመሰብሰብ ጋር ያሉ ነጥቦችን፣ የመረጃ ትንተና፣ ግብ ማስቀመጥ ሊደረግ የሚጠበቀውን ነገር እና የሕዝብ ተሳትፎን የሚያካትቱ ይሆናሉ።

ቁልፍ እርምጃዎች

- ▶ ለዘላቂ የከተማ የሞቢሊቲ ፕላኖች ዝግጅት መመሪያዎችን መቅረጽ
- ▶ ለዘላቂ የከተማ የሞቢሊቲ ፕላኖች ዝግጅት የሥራ ዝርዝር ስምምነት ሰነድ (ToR) ናሙና ማዘጋጀት

6. የሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂ ትግበራ

በኢትዮጵያ የሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂ ላይ የተቀመጡትን ትላልቅ ግቦች ለማሳካት በጊዜ ሂደትና ቀስ በቀስ የሚሰሩ ስራዎች፣ ጠንካራ የፖለቲካ ቁርጠኝነት እንዲሁም የሕዝብ ድጋፍ ይጠይቃል። የሚመለከታቸውን አካላት አመኔታ ለማግኘት ከሚያስችሉ መንገዶች አንዱ የሙከራ ፕሮጀክቶችን ተግባራዊ በማድረግ የተሟሉ መንገዶችን ጠቀሜታ ከፍ አድርጎ ማሳየት ነው። ከፍተኛ የእግር ተጓጉፎች ያሉባቸው እና ወደ ሕዝብ ትራንስፖርት የሚያደርሱ ወሳኝ የትስስር መንገዶች ከፍተኛ ውጤት ለማሳየት ምቹ ሁኔታ ይፈጥራሉ። የውጤታማነታቸው መጠን ከፍተኛ ይሆናል ተብሎ በሚታሰብባቸው ቦታዎች በመጀመር በኢትዮጵያ በቁልፍ ከተሞችና ማዕከላት ላይ የሚገኙ የአካባቢ ባለሥልጣናት የህብረተሰቡን ጉጉት ከፍ በማድረግ ሰፊ ላሉ ለውጦች እንዲዘጋጁ ማድረግ ይችላሉ። በመጀመሪያ ላይ ለውጥ ለማምጣት ከባድ ሊሆን ቢችልም ቁርጠኛ ፕራቶች ኢትዮጵያ ለሁሉም የከተማ ነዋሪዎች አስተማማኝና አስደሳች የሆነ የእግር ጉዞ እና የብስክሌት ተጠቃሚነት የዳበረባት አገር እንድትሆን ወደሚያስችላት ግብ ይወስዳታል።

6.1. የትግበራ እቅድ

ብሔራዊው የሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂ 2013-2022 በሶስት ዓመት የትግበራ እቅድ የሚታገዝ ሲሆን ዓመታዊ የእንቅስቃሴ እቅዶችን መስመር የሚያስይዝና የሞተር አልባ ትራንስፖርት መሰረተ ልማት መዋዕለ ንዋይ ፍሰትን የሚመራ ይሆናል። ለእያንዳንዱ እንቅስቃሴ የትግበራ እቅዱ ኃላፊነቱን የሚወስደውን ተቋም የጊዜ ገደብ እና የባጀት ግምት ያስቀምጣል።

6.2. ተቋማዊ ማእቀፍ

ውጤታማ የሆነ የመንገዶች ዲዛይን ትግበራ ፕሮጀክቶች የበርካታ አካላት መካከል ትብብርን የሚፈልጉ ናቸው። ብሔራዊ፣ ክልላዊ እና በከተማ ደረጃ የሚንቀሳቀሱ ኤጀንሲዎች በሞተር አልባ ትራንስፖርት መሰረተ ልማት ግንባታ ትግበራ ላይ የሚጫወቱት ሚና አላቸው። የፌዴራል ትራንስፖርት ባለሥልጣን ከትራንስፖርት ሚኒስቴር ስር በመሆን የመሪነቱንና የሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂን ሚናዎች የማከፋፈልና በየጊዜው እድገቶችን

ሰንጠረዥ 5. ቁልፍ ኤጀንሲዎችና ኃላፊነቶቻቸው

ኤጀንሲ	ኃላፊነት
የትራንስፖርት ሚኒስቴር	<ul style="list-style-type: none"> የሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂ ትግበራን ለማሳለፍ እና ለማስፋፋት ፖለቲካዊ አመራር እና ጠቅላላ ቁጥጥር ማድረግ በየጊዜው የሚደረጉ እድገቶችን መከታተል የሕዝብ ትራንስፖርት አገልግሎቶችን ማቀድ፣ መመሪያ መስጠት እና መከታተል
የፌዴራል ትራንስፖርት ባለሥልጣን	<ul style="list-style-type: none"> የመንገድ ደንብን መረጃዎችን ማጠናቀርና አካሄዶቹን መገምገም ከትምህርት ተቋማት እና የቴክኒክ ድጋፍ ከሚያደርጉ ድርጅቶች ጋር በመሆን ለመሆንዲሶች፣ እቅድ አውጪዎች እና ሌሎች የቴክኒክ ስራተኞች በመንገዶችዲዛይን መሰረታዊ ጉዳዮች ላይ የሰልጠና ፕሮግራሞች ማዘጋጀት
የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር	<ul style="list-style-type: none"> የሕንጻ ቁጥጥር ደንቦችን እና የእቅድ መመሪያዎችን ማዘጋጀት
የኢትዮጵያ መንገዶች ባለሥልጣን	<ul style="list-style-type: none"> ከፍተኛ የጥራት ደረጃ ያላቸው የአግረኞችና የብስክሌት መጋለቢያ መሰረተ ልማቶችን ለሁለተኛ ደረጃ ከተሞችና ለገጠር ማእከላት ዲዛይን ማድረግ የብሔራዊ የመንገዶች ዲዛይን መስፈርቶችን ማሻሻል
የኢትዮጵያ መንገዶች ባለሥልጣን የክልል ቢሮዎች	<ul style="list-style-type: none"> ከፍተኛ የጥራት ደረጃ ያላቸው የአግረኞችና የብስክሌት መጋለቢያ መሰረተ ልማቶችን በየአስተዳደራቸው ክልሎች ዲዛይን መሰራትና ተግባራዊ ማድረግ
የኢትዮጵያ የመንገዶች ፈንድ ቢሮ	<ul style="list-style-type: none"> ለሞተር አልባ ትራንስፖርት ግንባታዎችና ጥገና በቂ በጀት መመደቡን ማረጋገጥ
የክልል መስተዳድሮች	<ul style="list-style-type: none"> የሞተር አልባ ትራንስፖርት አካባቢዎችን የሚያሻሽሉ የከተማ ማስተር ፕላኖችን ማዘጋጀት
የክልል የመንገድ ባለሥልጣናት	<ul style="list-style-type: none"> ከፍተኛ የጥራት ደረጃ ያላቸው የአግረኞችና የብስክሌት መጋለቢያ መሰረተ ልማቶችን ዲዛይን ማድረግና መተግበር
የፌዴራል ፖሊስና የከተማ ትራፊክ ፖሊሶች	<ul style="list-style-type: none"> የትራፊክ ስራዎችን መቆጣጠርና ማስተዳደር፣ የትራፊክ ህጎችን ማስከበር፣ የመንገድ ተጠቃሚዎችን ማስተማር፣ ደንብን የተጠበቀ እንዲሆን የቱ ጋር የማሻሻያ ስራ እንደሚያስፈልግ መለየት
የገንዘብ ሚኒስቴር	<ul style="list-style-type: none"> ለሞተር አልባ ትራንስፖርት እንቅስቃሴዎች በጀት መመደብ

ኤጀንሲ

ኃላፊነት

የከተማ አስተዳደሮች

- ከፍተኛ የጥራት ደረጃ ያላቸው የእግረኞችና የብስክሌት መጋለሲያ መሰረተ ልማቶችን ዲዛይን በማድረግ መገንባት
- የከተማ ትራንስፖርት በጀትንን ማስተዳደር
- የብስክሌት መጋራት ስርዓትን ማቀድና መተግበር
- የመንገድ ዳር የመኪና ማቆሚያ ስርዓት አሰራሮችን በበላይነት ማስተዳደር
- የነዳና ላይ ንግድን ማስተዳደር
- በሞተር አልባ ትራንስፖርት መሰረተ ልማቶች ላይ ሰርጎ ገቦችን መከላከል
- ስትራቴጂውን ተግባራዊ በማድረግ የተደረሰበትን እድገት መከታተልና ጥናትና ኦዲት ማካሄድ

ምስል 36. በኦዲስ አበባ የእግረኛ መንገድ ግንባታ።

ምስል 37. በአክሱም ከተማ ላይ በቂ ጥላ ያለው መንገድ።

የመከታተል ስራ ይኖረዋል። የፌዴራል የትራንስፖርት ባለሥልጣን በትግበራው ላይ የሚሳተፉ ኤጀንሲዎችን በማስተባበር እና የሞተር አልባ ትራንስፖርት ኮሚቴ ጸሐፊ በመሆን ያገለግላል። የፌዴራል የትራንስፖርት ባለሥልጣን የአካባቢያዊ ተቋማትን ጥረት ለማጠናከር አስፈላጊ የሰው ኃይልና የበጀት ድጎማ ያደርጋል።

የኢትዮጵያ መንገዶች ባለሥልጣን በአገሪቱ ውስጥ ያሉትን ከተሞች ዋና ዋና መንገዶች የመገንባት ኃላፊነት ያለው አካል እንደመሆኑ ከፍተኛ ጥራት ያላቸውን የሞተር አልባ ትራንስፖርት መንገዶች በሁለተኛና ሶስተኛ ከተሞች በማስተዋቅ ወሳኝ ሚና ይጫወታል። የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር ከክልሎችና ከአካባቢ አስተዳደሮች ጋር በጋራ የሕንጻ ቁጥጥር ህጎችን በማዘጋጀትና በከተሞች የሞተር አልባ ትራንስፖርት አካባቢዎች እንዲሻሻሉ በማድረግ የራሱን ሚና ይጫወታል። በከተሞች አስተዳደሮች ውስጥ የደንብ ጥበቃ ኤጀንሲዎች አዳዲስ የሞተር አልባ ትራንስፖርት መሰረተ ልማቶች መታደሳቸውንና ከሰርጎ ገቦች መጠበቃቸውን ለማረጋገጥ መጠናከር ይኖርባቸዋል። የፌዴራል ፖሊስ እና በከተማ ደረጃ የሚሰሩ የትራፊክ ፖሊሶች የትራፊክ አስገዳጅ ህጎችን ተግባራዊ በማድረግ የሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂን በማጠናከር ወሳኝና የማይታወቅ ሚና ይጫወታሉ።

የኢትዮጵያ መንግስት፣ የክልል መንግስታትና የከተማ ባለሥልጣናት

በብሔራዊና በከተሞች ደረጃ ቁልፍ የሆኑ ክፍሎችን ለማስተሳደር የሚያስችል መረብ በመዘርጋትና የማስተባበር ተግባር ያከናውናሉ። በኤጀንሲዎች መካከል ያለውን ትብብር ለማጎልበት የፌዴራል ትራንስፖርት ባለስልጣን የብሔራዊው የሞተር አልባ ትራንስፖርት ኮሚቴ ቋሚ ስብሰባዎችን በማዘጋጀትና በመምራት የታቀዱ ዲዛይኖችን ይገመግማል፤ የትግበራ አቅጣጫ ያሳያል እንዲሁም በየጊዜው የአፈጻጸም ሂደቶችን ይከታተላል።

የሞተር አልባ ትራንስፖርት ኮሚቴ በየሶስት ወሩና በየዓመቱ የሞተር አልባ ትራንስፖርት ትግበራና ጥገና አፈጻጸም ሪፖርቶችን፣ የገጠሙ ችግሮችን እና ሊወሰዱ የሚችሉ እርምጃዎችን በዝርዝር በማዘጋጀት ለትራንስፖርት ሚኒስቴር ያቀርባል።

የብሔራዊው ሞተር አልባ ትራንስፖርት ኮሚቴ ከሚከተሉት ኤጀንሲዎች የሚመጡ ተወካዮች ይኖሩታል፡

- ትራንስፖርት ሚኒስቴር (ዴኤታ)
- የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር
- የኢትዮጵያ መንገዶች ባለሥልጣን
- የፌዴራል ትራንስፖርት ባለሥልጣን
- የኢትዮጵያ የአካባቢ ጥበቃ ባለሥልጣን

ኮሚቴው የአፈጻጸም ሪፖርት በሚገመግምበት ስብሰባ ጊዜ የሚከተሉ አካት እንዲገኙ ይጋብዛል፡

- መንግስታዊ ያልሆኑ ወይም የማህበረሰብ ድርጅቶች
- የኢትዮጵያ የከተማ ፕላን ማኅበር
- የኢትዮጵያ ሲቪል መሀንዲሶች ማኅበር
- የኢትዮጵያ አርክቴክቶች ማኅበር
- የዩኒቨርሲቲዎች ተወካዮች

የአካባቢ የነዋሪ ተወካዮች የእግር መንገዶችን ትክክለኛ አጠቃቀም እና ሌሎች የሞተር አልባ ትራንስፖርት መሰረተ ልማቶችን በማሳለጥ ቁልፍ ሚና ይጫወታሉ። በሰፊ ደረጃ ያሉ ማኅበራት ለምሳሌ እንደ አካባቢው የእቁብ ቡድን ወይም እድር ያሉት በሰፊ ደረጃ የግንዛቤ ማስጨበጫ በመስጠት ሊያገዙ ይችላሉ። እነዚህ ማኅበራት በእቅድ ዝግጅተ ሂደት ወቅት የፕሮጀክት እቅዶችና ዲዛይኖችን እንዲገመግሙ በማድረግ አስተዋጽኦ እንዲያበረክቱ ማድረግ ይቻላል። የመንግስት ኤጀንሲዎች ወደ ሕዝብ ወርደው በእድገትና የእቅድ ሂደት በቂ የሆነ ምክክር ማድረግ አለባቸው።

6.3. እቅድ/ፕላኖች

እያንዳንዱ ከ300,000 በላይ የሕዝብ ቁጥር ያለው ከተማ የራሱን ዘላቂ የሞቢሊቲ ፕላን ከከተማው ማስተር ፕላን ጋር በሚስማማ መልኩ ማዘጋጀት ይጠበቅበታል። ዘላቂ የእንቅስቃሴ እቅድ የሚከተሉትን ያካትታል

- ለትራንስፖርት ስርዓቱ መሻሻል በቁጥር የተደገፈ ግብና ራዕይ ማስቀመጥ፣ ዘላቂ የሞቢሊቲ ፕላን ከ80 በመቶ ወይም ከዚያ የሚልቁ ግቦችን ለእግር ጉዞ፣ ለብስክሌት መጋለብ ፣ ለሕዝብ ትራንስፖርት እና ለመካከለኛ የሕዝብ ትራንስፖርት መስጠት የሚጠይቅ ሲሆን እንዲሁም ከ20 በመቶ ወይም የሚያንሰው ለግል የሞተር ተሽከርካሪዎች ይቀመጣል።
- የሞተር አልባ ትራንስፖርት መሰረተ ልማትን፣ የሕዝብ ትራንስፖርትንና የጉዞ ፍላጎቶች አስተዳደርን ለማስፋፋትና ለማሻሻል ሁሉን አቀፍ በጊዜ የተደገፈ ፕሮግራም ማዘጋጀት
- በግል የሞተር ተሽከርካሪዎች የሚደረጉትን ጉዞዎች ለመቀነስ እና ከግል ተሽከርካሪዎች ወደ የሕዝብ መጠቀሚያ ሞተር አልባ ትራንስፖርት ለመሸጋገር የሚያስችሉ ግልጽ እርምጃዎችን ማካተት
- የታሰበውን የትራንስፖርት ማሻሻያ ለመደገፍ የመሬት አጠቃቀም ለውጦችን ማብራራት
- ከሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂው ጋር መስማማቱን ማረጋገጥ ከ300000 ነዋሪዎች በታች ያሏቸው ከተሞች የሚከተሉትን በማካተት የሞተር አልባ ትራንስፖርት ፕላኖችን እንዲያዘጋጁ ይበረታታሉ።
- የሞተር አልባ ትራንስፖርት መሰረተ ልማትን ለማስፋፋትና ለማሻሻል ሁሉን አቀፍ በጊዜ የተደገፈ ፕሮግራም ማዘጋጀት
- ከሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂው ጋር መስማማት

የኢትዮጵያ መንግስት ሁሉም በብሔራዊው መንግስት የገንዘብ ድጋፍ የሚደረግላቸው ፕሮጀክቶች አዳዲስ የመንገዶች ግንባታን የነበሩትን የማስፋት ጨምሮ ለሞተር አልባ ትራንስፖርት ተጠቃሚዎች ምቹትና ደንገነት የሚሠጡ መሆናቸውን ያረጋግጣል። ሁሉም ዲዛይኖች ከተሻሻለው የከተሞች መንገድ ዲዛይን ጋር የተስማሙ ይሆናሉ።

መንግስት ከትራንስፖርት ጋር የተገናኙ እቅዶች፣ንድፎች፣ ጥናቶች (ቅኝቶችን፣ እቅዶችን፣ የወደፊት አመለካኞችንና ሞዴሎችን፣ በከፍተኛ ደረጃ የሰለጠኑ ሰራተኞች የትግበራ እቅዶችን፣ አማካሪዎችን እና የውጭ አገር ኤጀንሲዎችን) በሞተር አልባ ትራንስፖርት ላይ ትኩረት የሚያደርጉትም የቀረቡት የተግባር አመለካኝ ጥናቶች በሞተር አልባ ትራንስፖርት ተጠቃሚዎች ላይ ሊኖራቸው የሚችለውን ተጽእኖ ማየታቸውን የማረጋገጥ ስራ ይሰራል። መንግስት

አስፈላጊ ሆኖ በሚገኝበት ጊዜ የሞተር አልባ ትራንስፖርት ተጠቃሚዎች ከትራንስፖርት ጋር በተገናኙ የእቅድ ሂደቶች ላይ እንዲሳተፉ ሊጠይቅ ይችላል።

6.4. የገንዘብ ድጋፍ

የስትራቴጂውን ግቦች ለማሳካት መንግስት እንደ የእግር መንገዶች፣ የብስክሌት መንገዶች፣ የብስክሌት መጋራት ሥርዓቶች፣ እና የአረንጓዴ መንገዶች ለመሳሰሉት የትራንስፖርት ፕሮጀክቶች ቅድሚያ ይሰጣል። ሕዝብ በብዛት በሰፈረባቸው አካባቢዎች የሚደረግ ብሔራዊ የገንዘብ ድጋፍ በኢትዮጵያ የመንገዶች ፈንድ በኩልም ይምጣ ከመንግስት በጀት ወይም ከሌሎች ምንጮች በዘላቂ የትራንስፖርት ዓይነቶች (ማለትም የእግር ጉዞ፣ ብስክሌት መጋራት የሕዝብ ትራንስፖርት) ላይ ይውላል። ለትራንስፖርት ፕሮጀክቶች የሚወጣው ብሔራዊ የገንዘብ ድጋፍ በዚህ ፖሊሲ መሰረት ወጥ የሆኑ አሰራሮችን እና የሚከተሉትን ቁልፍ ሁኔታዎች እንዲያሟሉ ይጠበቃል።

ምስል 38. የእግረኛ መንገድ በባህር ዳር

ሰንጠረዥ 6. በሁለተኛ ደረጃ ከተሞች ላይ የሞተር አልባ ትራንስፖርት መነሻዎች እና የወጪ ግምቶች

	ጠቅላላ ብዛት	ውጪ በነጠላ (-በር)	ጠቅላላ ውጪ (-በር)
የእግረኛ መንገድ እና መጋጠሚያዎች (ኪ.ሜ)	429	8.6	3,706
የሳይክል መንገድ በሁለት መስመር በኩል (ኪ.ሜ)	150	8.6	1,293
የሳይክል መንገድ አንዱ መስመር በኩል (ኪ.ሜ)	156	4.3	677
የሳይክል መንገድ ለሌላቸው የትራፊክ ማረጋገጫዎች (ኪ.ሜ)	123	0.3	35
ትምህርት ቤቶች ዙሪያ ማሻሻያዎች 10 በ 100 ሺህ ስዎች	255	0.9	220
በዋና መንገድ ላይ የመንገድ መጋጠሚያዎች ላይ ማሻሻያዎች 4 በአንድ ኪ.ሜ ውስጥ	429	2.9	1,235
የእግረኛ ዞኖች	8.5	14.4	122
በዋና መንገድ ላይ የመንገድ ላይ መብራት በኪ.ሜ	429	1.2	494
ለሳይክል መጋራት የሚሆኑ ሳይክሎች	5,099	0.1	367
ጠቅላላ			8,149

- መንገዶች የተሟሉና (ለእግረኞች፣ ለብስክሌት ተጠቃሚዎች እና ለሕዝብ ትራንስፖርት) ተጠቃሚዎች በሚጠቅም መልክ ዲዛይን ከተደረጉ መንግስት ለከተማ መንገድ ፕሮጀክቶች የገንዘብ ድጋፍ ያደርጋል።
- የደረጃ ልዩነት ያላቸው መሰረተ ልማቶች ለሕዝብ ትራንስፖርት እና/ወይም ለሞተር አልባ የትራንስፖርት ዓይነቶች ቅድሚያ የሚሰጡ ከሆነ ብቻ መንግስት የገንዘብ ድጋፍ ያደርጋል።
- የግል የሞተር ተሽከርካሪዎች የማቆሚያ ቦታን ለማስፋፋት ለሚደረጉ ፕሮጀክቶች መንግስት የገንዘብ ድጋፍ አያደርግም።
- ዘላቂ የሆኑ የትራንስፖርት ዓይነቶችን መጠቀምን የሚያበረታቱ እና የግል ተሽከርካሪ መጠቀምን ለሚገድቡ ፕሮጀክቶች መንግስት ከውጭ ምንጮች የገንዘብ ድጋፍ እንዲገኝ የማስተባበር ስራ ይሰራል።

ለትራንስፖርት ፕሮጀክቶች ብሔራዊ የገንዘብ ድጋፍ ለማግኘት የአካባቢ ባለሥልጣናት የሚከተሉትን ሁኔታዎች እንዲያሟሉ ይጠየቃሉ፡-

- የከተማ አስተዳደሮች በሞተር አልባ ትራንስፖርት መሰረተ ልማቶች ላይ

ምስል 39. በላርዶች መኪኖች የእግረኛ መንገድ ላይ እንዳይወጡ በሚገባ ይከላከላሉ። አዲስ አበባ

ከራሱ ካዝና እና ከሌሎች የውጭ ምንጮች ሊያፈሰው ያሰበው መዋዕለ ንዋይ ለትራንስፖርት ማስፋፊያ እቅዶች የያዘውን በጀት 33 በመቶ የሚሸፍን መሆን ይኖርበታል። የእንደዚህ ዓይነቱ ፕሮጀክት ምሳሌዎች የእግር መንገዶች የብስክሌት መንገዶች፣ የብስክሌት መጋራት ስርዓቶችና የብስክሌት ማቆሚያ ቦታዎች ናቸው።

- በከተማ አስተዳደር ስር የአካባቢው ባለሥልጣን ከራሱ ካዝናም ሆነ ከውጭ ምንጮች ብድር በግል የሞተር ተሽከርካሪዎች ላይ ሊያፈሰው ያቀደው መዋዕለ ንዋይ ካጠቃላይ ወጪው 33 በመቶ በላይ መብለጥ የለበትም። የዚህ ማሳያ ምሳሌዎች፣ የግል ሞተር ተሽከርካሪዎችን እንቅስቃሴ ለማሻሻል በመንገዶች ላይ የሚሄዱ መንገዶች እና የደረጃ መለያዎች፣ የመንገድ ማስፋፊያዎች፣ የመኪና ማቆሚያ ቦታዎች እና የሚሸጡ የማቆሚያ ቦታዎች ናቸው።
- በከተማ አስተዳደር ስር የአካባቢው ባለሥልጣን የጸደቀ ዘላቂ የሞቢሊቲ ፕላን ሊኖረው ይገባል።

አንድ የአካባቢ ባለሥልጣን ከእነዚህ ሁኔታዎች አንድ ወይም ሁለት የማያሟላ ከሆነ ለአዳዲስ ፕሮጀክቶች የሚደረግ ብሔራዊ የገንዘብ ድጋፍ ሊደረግለት አይችልም። የአካባቢው ባለሥልጣን የተገለጡትን መስፈርቶች ከሁለትና ከዚያ በላይ ለበለጡ ተከታታይ ዓመታት ለማሟላት ካልቻለ ሁሉም ለአዲስና ለነገር ፕሮጀክቶች የተጠየቁ የገንዘብ ድጋፎች አይሰጡም። መንግስት የአካባቢ ባለስልጣናት ለትራንስፖርት ስርዓቱ የገንዘብ ምንጮችን

ምስል 40. በአዲስ አበባ የተተክሎ ቦላርዶች

ለማስተዳደር እንዲችሉ ለአካባቢው ትራንስፖርት የገንዘብ ድጋፍ እንዲገኝ ሊያደርጉ በሚችሉ ነገሮች ላይ እገዛ ያደርጋል። መንግስት ለአዋጭነት ጥናቶችና ለመንገዶች ዲዛይን ዝርዝር ሪፖርቶች ለብስክሊት መጋራት፣ ለተሽከርካሪ ማቆሚያ አስተዳደር፣ ለፊጣን የትራንስፖርት መተላለፊያዎች እና ለከተማ አውቶቡስ ማሻሻያዎች የገንዘብ ድጋፍ ያደርጋል።

6.5. የአቅም ግንባታ

የሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂን ተግባራዊ ለማድረግ የጋራ ጥረትን የተቋማትን ብቃትና በግለሰብ ደረጃ የባለሙያዎችን የክህሎት ደረጃ መገንባት ይጠይቃል። የፌዴራል ትራንስፖርት ባለሥልጣን በትራንስፖርት ሚኒስቴር ስር በመሆን ለአገር ውስጥ መሀንዲሶች፣ ለከተማ እቅድ አውጪዎች፣ በብሔራዊ እና በከተማ ደረጃ ለሚንቀሳቀሱ አማካሪዎች ተከታታይ ስልጠናዎችን የማዘጋጀት ኃላፊነት አለበት። በከተማ እቅድ እና ትራንስፖርት ዘርፍ የሚሰሩ ሰራተኞች የሞተር አልባ ትራንስፖርት መሰረተ ልማቶችን ለማስተዳደር፣ ለማቀድ፣ ለመምራትና ለመገንባት ክህሎታቸውንና

እውቀታቸውን ሊያዳብሩ ይገባል። የፌዴራል ትራንስፖርት ባለሥልጣን ከክልሎች እና ከአካባቢ የከተማ ልማትና የትራንስፖርት ቢሮዎች ጋር በመተባበር ለመንግስት ስራተኞችና ለአማካሪዎች ሥልጠናዎችን ያዘጋጃል። የፌዴራል ትራንስፖርት ባለሥልጣን በሞተር አልባ ትራንስፖርት አቅዶች ላይ ከፍተኛ ልምድ ካላቸው የትምህርት ተቋማት፣ የልማት ባንኮች እና ሌሎች አጋር ድርጅቶችን በማማከር እገዛ ይጠይቃል። እነዚህ ጥረቶች የአዲስ አበባ ትራንስፖርት ቢሮ አገር ውስጥ ካሉ የኒቨርሲቲዎች ጋር በመተባበር የከተማ ትራንስፖርት አቅድና መመሪያዎች ለመሀንዲሶች፣ ለከተማ አቅድ አውጪዎች እና ለሕንጻ ዲዛይን ባለሙያዎች በሚሰጠው ትምህርት ካሪክለም ውስጥ እንዲካተት እየሞከራቸው ከሚገኙ ጥረቶች አንዱ ነው።

6.6. ክትትልና ግምገማ

ክትትል ሁለት ሰፊ ክፍሎች አሉት፡

- ወደ ትግበራ ግብ የሚወስዱ አካሄዶችን መከታተል (ለምሳሌ የእግር መንገድ ኪ.ሜ፣ የብስክሌት መንገድ ኪ.ሜ፣ በሚገባ የሚተዳደሩ የመኪና ማቆሚያ ቦታዎች ቁጥር፣ ወዘተ)
- የሞተር አልባ ትራንስፖርት ስትራቴጂ ውጤቶች መለኪያ (ለምሳሌ የእግር መንገድ፣ የብስክሌት የጋራ መንገዶች፣ በግል የሞተር ተሽከርካሪዎች የተጓዙበት ኪሎሜትር፣ የአካባቢ የአየር ብክለት መጠን የመሳሰሉት)

ሰንጠረዥ 7 የእነዚህን ጠቋሚ ማሳያዎች የመረጃ ምንጮችን ይዘረዝራል። የትራንስፖርት ሚኒስቴር በአካባቢ ባለስልጣናት፣ በብሔራዊ ኤጀንሲዎች እና በሌሎች ጉዳዩ የሚመለከታቸው አካላት የተጠናቀሩትን መረጃዎች ያቀናጃል።

በእነዚህ ጠቋሚ መለኪያዎች ላይ ለመስማማት በሁሉም የአካባቢ ባለሥልጣናት የሞተር አልባ ትራንስፖርት መሰረተ ልማት የመነሻ ኦዲት መሰራት ይኖርበታል። ኦዲት ሲደረግ አሁን ያለውን የእግር ጉዞ መጠን፣ የብስክሌት መንገዶች እና ሌሎች ሞተር አልባ ትራንስፖርት ዓይነቶች ተለይተው መታወቅ አለባቸው። ከኢያንዳንዱ ከተማ ኦዲት የሚገኘው መረጃ በጂኦይ ኤስ (ጂኦግራፊክ ኢንፎርሜሽን ሲስተም) በሚታዘዘው የከተማ አቀፍ የሀብት ማስተዳደር ስርዓት ቋት ውስጥ መቀመጥ አለበት። ከተሞች ቀደም ሲል የነበረውን መረጃ ማጠናቀርና አሁን ያለውን ሁኔታ በሰነድ ለማስቀመጥ የመነሻ ጥናት ማድረግ አለባቸው። ከጊዜ በኋላ ይህ የመረጃ መሰረት የመንገዶች ማሻሻያ ፕሮጀክቶች በተወሰኑ ቦታዎች ላይ ተግባራዊ በሚደረጉበት ጊዜ አብረው መረጃዎቹም ይሻሻላሉ። ሌሎች የትግበራ ጠቋሚ ማሳያዎች በመንግስት መረጃ እና ሪከርዶች ላይ ተመስርተው በቀጥታ ሊለኩ ይችላሉ።

ለውጤት ማሳያ ጠቋሚዎች ኦዲት መረጃን ለመሰብሰብ ጥረት ማድረግ

ሰንጠረዥ 7. የአፈጻጸም መለኪያዎች የሚያሳይ የመረጃ ቋቶች

ጠቋሚ ማሳያ	የጠቋሚው ዓይነት	የመረጃ ምንጭ (ጮች)
የእግረኛ መንገዶች፣ የብስክሌት መንገዶች፣ የትራፊክ ማረጋገጫዎች፣ ለሁሉም ተደራሽነት እና ፈጣን መሸጋገሪያዎች.	የትግበራ ግብ	የመንገድ ላይ አዲት እና የመንግስት መረጃ ምንጮች
በትምህርት ቤት ዞን ግብዓቶች የትምህርት ቤቶች ክፍፍል ቁጥር	የትግበራ ግብ	የመንግስት ሰነዶች
የሚተዳደሩ የመኪና ማቆሚያ ቦታዎች ቁጥር	የትግበራ ግብ	የመንግስት ሰነዶች
ብብስክሌት መጋራት ስርዓት የሚገኙት ብስክሌቶች ቁጥር	የትግበራ ግብ	የመንግስት ሰነዶች
ትራንስፖርት ተኮር ፖሊሲዎችን ተግባራዊ ማድረግ	የትግበራ ግብ	የመንግስት ሰነዶች
ከሞተር አልባ ትራንስፖርት ጋር የተያያዙ የሕዝብ ግንኙነት ዘመቻዎች ላይ ወጪ ማድረግ	የትግበራ ግብ	የመንግስት ሰነዶች
ብብስክሌቶች ላይ የተጣለ ታሪፍ ማንሳት	የትግበራ ግብ	የመንግስት ሰነዶች
የእግረኞችና የብስክሌት ጋላቢዎች ህልፈት	ውጤት	የጤና ተቋማትና የትራፊክ ፖሊስ ሬከርዶች
የሞተር አልባ ትራንስፖርት እና የሞተር ምልላሶች ድርሻ	ውጤት	የቤት ለቤት ዳሰሳ ጥናቶች
የግል ሞተር ተሽከርካሪዎች የተጓዙበት ኪሎሜትር	ውጤት	የቤት ለቤት ዳሰሳ ጥናቶች
ብስክሌት የሚጋልቡ ሴቶች ቁጥር	ውጤት	የትራፊክ ቆጠራዎች
የአየር ብክለት ደረጃዎች መጠን	ውጤት	የአየር ብክለት የሚመረጥ መሳሪያዎች
ከትራንስፖርት የሚመነጭ የግሪን ሀውስ ጋዝ ልቀት	ውጤት	የበካይ ጋዝ ልቀት ቆጠራ

አስፈላጊ ነው። በተለይም በመጓጓዣ መጋራት (car sharing) እና በጉዞ አካሄዶች ላይ አዲስ መረጃ በየጊዜው በሚደረጉ የቤት ለቤት የዳሰሳ ጥናቶች ሊገኙ ይችላሉ (ለምሳሌ በየ 5 ዓመት)። በተጨማሪም የጾታ ስብጥር ቆጠራዎችን በማድረግ የሞተር አልባ ተጠቃሚዎችን ቁጥር መለየት እና ምን ያህሎቹ ሴቶች እንደነበሩ መረጃ ማግኘት ይቻላል። የአየር ብክለት መመርመሪያ መሳሪያዎች በአካባቢው ምን ያህል የአየር ብክለት እንደተከሰተ ለማሳየት አስፈላጊ ናቸው። የፌዴራል ትራንስፖርት ባለሥልጣን የትራንስፖርት መረጃን እንዲያጠናቅሩ የአካባቢ ባለሥልጣናትን አቅም በማጠናከር እገዛ ያበረክታል።

7. የቃለት ፍቺ

- ተደራሽነት፡ ማኅበራዊ እና ኢኮኖሚያዊ እድሎችን ለሰዎች የሚያደርሱ አገልግሎት መስጫዎች ሲሆኑ የሚለኩትም በጊዜ፣ በገንዘብ እና በምግብ እንዲሁም እነዚህን እድሎች ከማድረስ ጋር በተያያዘው ደኅንነት ነው።
- አማካይ የጉዞ ርዝመት፡ በተለያዩ የትራንስፖርት ዓይነቶች የሚሸፈነው አማካይ የጉዞ ርቀት የሚለካው በኪሎሜትሮች ነው።
- የፈጣን አውቶቢስ መስመር (ቢአርቲ)፡ ፈጣን፣ ምቹ፣ አስተማማኝ እና ወጪ ቆጣቢ የከተማ እንቅስቃሴ ለመፍጠር፣ ለአውቶቢስ የተለየ የመንገድ መስራት ልማት በማቅረብ ፈጣን እና ተከታታይነት ያለው ስራዎችን በመስራት እና በሽያጭ እና በደንበኞች አገልግሎት በላቀ መንገድ የሚሰራ ከፍተኛ ጥራት ያለው የትራንስፖርት ዓይነት ነው።
- የተሟሉ መንገዶች፡ ለሁሉም መንገዶች ተጠቃሚዎች ዲዛይን የተደረጉ መንገዶች ሲሆኑ እነዚህም አግረኞችን፣ ብስክሌት ጋላቢዎችን፣ የትዝብ ትራንስፖርት ተጠቃሚዎች እና የግል የሞተር ተሽከርካሪዎችን ሁሉንም ዓይነት የእንቅስቃሴ ዘዴዎች፣ የጎዳና ላይ ሽያጭ፣ ዛፎችን፣ የጎዳና እቃዎችን እና ሌሎች ክፍሎችን ያካተቱ መንገዶች ማለት ነው።
- አረንጓዴ መንገድ፡ ለብስክሌት መጋለብ እና ለአግረኛ ጉዞ ብቻ የሚሆኑ የአገልግሎት መስጫዎችን የያዘ የውሃ መሄጃ ዳር መንገድ
- እንቅስቃሴ፡ አንድ ግለሰብ በከተማ ውስጥ ለመንቀሳቀስ እንዲችል ያለት ሁኔታዎች ማለት ነው።
- የማጋራት መንገድ፡ በአንድ ከተማ የትራንስፖርት ዓይነቶች የሚከናወኑ ጉዞዎችን መጋራት ማለትም የአግር ጉዞ፣ የብስክሌት ግልቢያ፣ አውቶቢስ፣ ፓራትራንዚት (ያልተደራጁ ዘዴዎች) የባቡር መንገድ፣ ባለ ሁለት ፕሮኬዎችን ወይም መኪና አጠቃቀምን ይመለከታል።
- ሞተር አልባ ትራንስፖርት (ኤን ኤምቲ)፡ በሰው ኃይል የሚከናወኑ ትራንስፖርቶች ሲሆኑ እነዚህም የአግር ጉዞና ብስክሌት መጋለብ ናቸው።
- በብሔራዊ ደረጃ የተወሰኑ የአየር ብክለት ቅንሳ መሞጫዎች (NDCI)፡ በ2015 የተባበሩት መንግስታት በፓሪስ ባደረገው የአየር ንብረት ለውጥ ስብሰባ ማዕቀፍ ስምምነት መሰረት የበካይ ጋዝ ልቀትን ለመቀነስ በብሔራዊ ደረጃ የተደረገ ቁርጠኝነት ነው።

ምስል 41. የሞተር አልባ ትራንስፖርትን በኢትዮጵያ ከተሞች እና በገጠር ማአከላት ላይ ለማሻሻል የተዘጋጀ የ10 አመት ግብ።

- የመንገድ ዳር ላይ ተሽከርካሪን ማቆም፡ ተሽከርካሪዎችን በመንገዱ ዳር ለማቆም የሚጠቀሙበት ቦታ ማለት ነው።
- ፓራትራንዚት፡ /ያልተደራጀ የትራንስፖርት ዓይነቶች/ ከመሽጋገሪያ መቆሚያዎች ጋር መደበኛ ባልሆነ መንገድ የተደራጁ መስመሮች ጋር አብረው በተሰሩ የጋራ ወይም በአንድ መመጫ መሰረት የሚሰሩ በግሉ ዘርፍ የሚከናወኑ አገልግሎቶች ናቸው። አገልግሎቱ አስቀድሞ የተወሰነ የክፍያ ቅርጽ ሊኖረውም ላይኖረውም ይችላል።
- የሕዝብ ትራንስፖርት፡ ለብዙ ተጠቃሚዎች ተደራሽ የሆኑ የጋራ የሕዝብ ትራንስፖርት ተሽከርካሪዎች ናቸው። በዚህ ሰነድ “የሕዝብ ትራንስፖርት” ማለት ያልተደራጀ የትራንስፖርት ዓይነቶች/ ፓራትራንዚት እና መደበኛ መንገድን በመጠቀም የሚንቀሳቀሱ የሕዝብ ትራንስፖርት አገልግሎቶችን ያመለክታል።
- የተሽከርካሪ ማቆሚያ አስተዳደር፡ የመንገድ ላይ ቦታዎችን በብቃት መጠቀምን ለማረጋገጥ የሚከፈሉ ዋጋዎች፣ ደንብ ማስከበር እና ሌላ የመኪና ማቆሚያ ስራዎችን ለመስራት ጥቅም ላይ የሚውሉ ዘዴዎች ናቸው።
- የመንገድ ወሰን፡ ከአንዱ የመንገድ ጫፍ ወይም ዳር ካለው የግቢ ግድግዳ/ ንብረት ስፋት እስከ ሌላኛው የመንገዱ ጫፍ በኩል ባለው የግቢ ግድግዳ/ ንብረት ጫፍ ድረስ ያለው የመንገዱ ስፋት ማለት ነው።
- የትምህርት ቤት ክልል፡ በትምህት ቤቱ 200 ሜ ራዲየስ ውስጥ ያሉ ሁሉም መንገዶች እና አረንጓዴ ቦታዎች ማለት ነው።
- ዘላቂ የትራንስፖርት ዓይነቶች፡ የሚከተሉት የትራንስፖርት ዓይነቶች ከግል የሞተር ተሽከርካሪዎች ጋር ሲነጻጸሩ አነስተኛ የመንገድ ቦታ የሚይዙ እና በኪሎ ሜትር የሚወስዱት የነዳጅ መጠንም አነስተኛ የሆነ ከዚህም በላይ ዝቅተኛ የመሰረተ ልማት ወጪዎችን የሚያካትቱ ለምሳሌ የእግር ጉዞ፣ ብስክሌት መጋሉብ እና የሕዝብ ትራንስፖርት (መደበኛ የአውቶቡስ አገልግሎት) እንዲሁም የፈጣን ትራንስፖርት መተላለፊያ ስርዓቶች ዘላቂ የትራንስፖርት ዓይነቶች በመባል ተመድበዋል።
- የትራፊክ እንቅስቃሴ የማረጋጋት ስራ፡ የትራፊክ እንቅስቃሴ ማረጋጋት መለኪያዎች የእግረኛውንና የተሽከርካሪውን ደኅንነት ለማረጋገጥ አነስተኛ ፍጥነት እንዲኖር በማድረግ እና የሞተር ተሽከርካሪዎችን ይዘት/ብዛት በመቀነስ አቅም ላይ የተመሰረተ ነው። የትራፊክ እንቅስቃሴ ማረጋጋት ተሽከርካሪዎችን በቋሚ ጉዞ፣ በአግዳሚ ጉዞ፣ በአውን ወይም በሚታወቅ የመኪና መሄጃ መንገዱን ማጥበቢያ፣ የግጭት ቦታዎችን የሚያመለክቱ የቁሳቁስ/የቀለም ለውጥ በማድረግ ወይም የመንገዱን ሙሉ መዝጊያ በማሳየት ተሽከርካሪዎችን በማዘግየት የሚያረጋጋ ስርዓት ነው።
- ተሽከርካሪው የተጓዘው ኪሎ ሜትር፡ ሁሉም የግል ተሽከርካሪዎች (በከተማዋ) በአንድ ቀን ውስጥ የተጓዙት የተሽከርካሪ ኪሎሜትር ብዛት ማለት ነው።

8. ምሳሌ ምዕራፍ

BRT	Bus rapid transit	የፈጣን አውቶቢስ መስመር
ECS	Equivalent car space	ተመጣጣኝ የመኪና ቦታ
FTA	Federal Transport Authority	የፌዴራል ትራንስፖርት ባለሥልጣን
MoLG	Ministry of Local Government	የክልል መስተዳድሮች
MUDC	Ministry of Urban Development and Construction	የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር
MOT	Ministry of Transport	የትራንስፖርት ሚኒስቴር
MRT	Mass rapid transit	ፈጣን የሕዝብ ትራንስፖርት መስመር
NDC	National Determined Contribution	በብሔራዊ ደረጃ የተወሰኑ የአየር ብክለት ቅንሳ መዋጮዎች
NMT	Non-motorised transport	የሞተር አልባ ትራንስፖርትን
SPV	Special purpose vehicle	ለተለየ አገልግሎት የሚውሎ
TDM	Travel demand management	የጉዞ ፍላጎት አስተዳደር
TOD	Transit-oriented development	የመጓጓዣ ትራንስፖርትን ተኮር ልማት
VKT	Vehicle kilometres travelled	ተሽከርካሪው የተጓዘው ኪሎ ሜትር:

WWW.MOTR.GOV.ET

